ARON bvba
Archeologisch Projectbureau

RAPPORT 1057

Nota

Sint-Truiden, Clarissenklooster
Nieuwbouw- en verbouwingsproject

Deel 1: Verslag van Resultaten

Patrick Reygel en Petra Driesen
Juni 2022

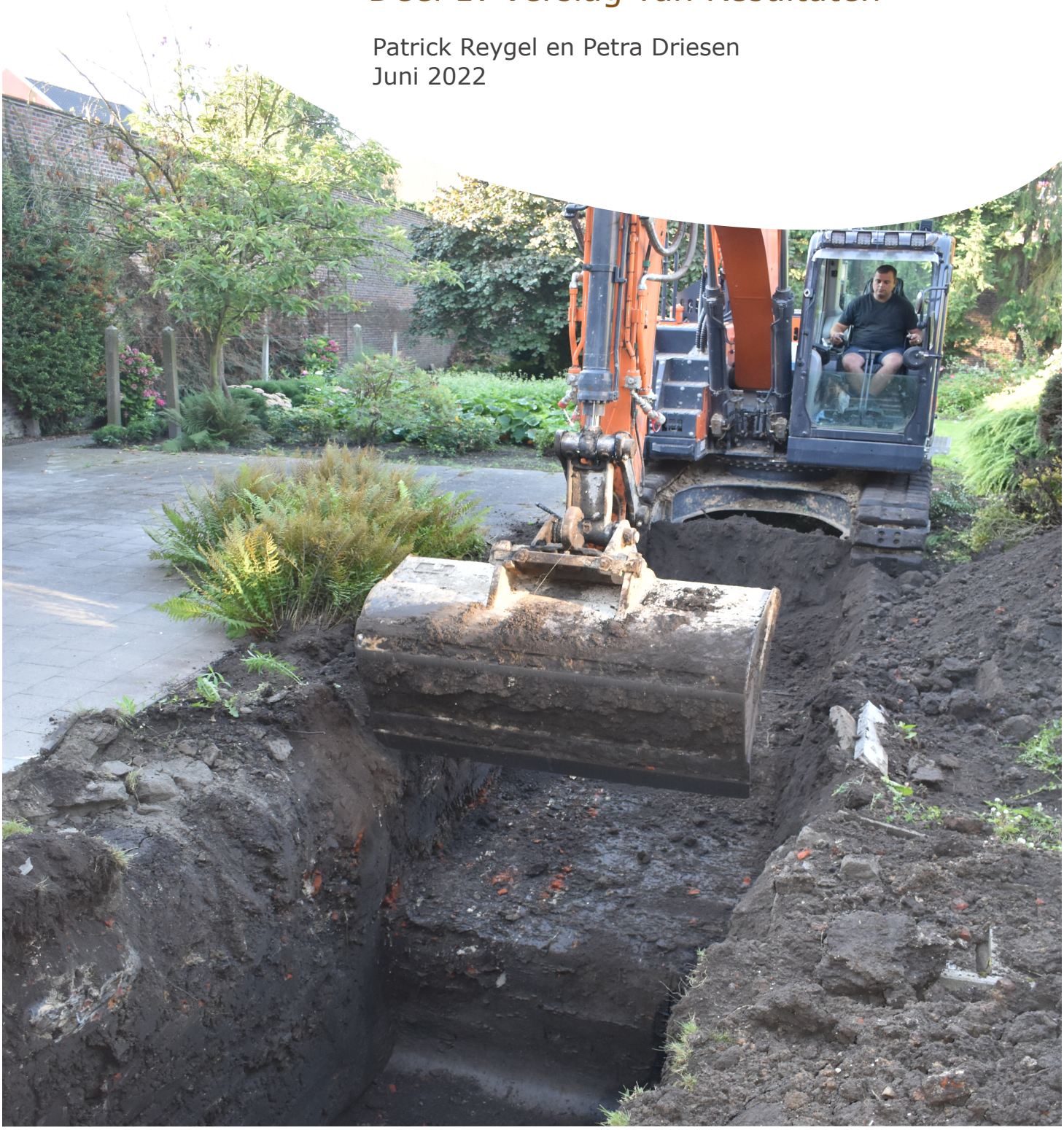

ARON-RAPPORT 1057

NOTA

SINT-TRUIDEN, CLARISSENKLOOSTER
NIEUWBOUW- EN VERBOUWINGSPROJECT

Patrick Reygel & Petra Driesen

Tongeren
2022

Colofon

ARON rapport 1057 – Nota -Sint-Truiden, Clarissenklooster. Nieuwbouw- en verbouwingsproject.

Erkend archeoloog:	Patrick Reygel (OE/ERK/Archeoloog/2015/00092)
Auteurs:	Patrick Reygel & Petra Driesen
Bijdragen:	/
Foto's en tekeningen:	ARON bv (tenzij anders vermeld)
Wettelijk depot:	D/2022/12.651/78
ID Archeologienota:	18456

Op de teksten, foto's en tekeningen geldt een auteursrecht. Gelieve ons de wens om gebruik te maken van de teksten of illustraties schriftelijk over te maken op info@aron-online.be
Zonder voorafgaandelijke schriftelijke toestemming van ARON bv mag niets uit deze uitgave worden verveelvoudigd, bewerkt, en/of openbaar gemaakt door middel van webpublicatie, druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze ook.

ARON bv
Archeologisch Projectbureau
Neremweg 110
3700 Tongeren
www.aron-online.be
info@aron-online.be
tel: 012/225.250

© ARON bv, Archeologisch projectbureau, 2022

INHOUDSTAFEL

INHOUDSTAFEL 1

INLEIDING 4

DEEL 1. VERSLAG VAN RESULTATEN 5
HOOFDSTUK 1. HET ONDERZOEKSGEBIED 5
1. Algemene situering onderzoeksgebied 5
2. Historische situering 9
2.1 Beknopte historiek van de stad 9
2.2 Beknopte historiek van het onderzoeksterrein 10
3. Archeologische voorkennis 14
4. Geplande bodemingrepen 15
5. In akte genomen maatregelen 21
HOOFDSTUK 2. PROEFSLEUVEN– EN PROEFPUTTENONDERZOEK 22
1. Beschrijvend gedeelte 22
1.1 Administratieve gegevens 22
1.2 Onderzoeksvragen en randvoorwaarden 24
1.3 Werkwijze, verloop en actoren 25
2. Assessment 29
2.1 Landschappelijke opbouw van het onderzoeksgebied 29
2.1.1 Beschrijving 29
2.1.2 Interpretatie 30
2.2 Sporen, spoorcombinaties en archeologische structuren 31
2.2.1 Beschrijving 31
2.2.2 Interpretatie 37
2.3 Vondsten 39
2.3.1 Het aardewerk 39
2.3.2 Overige vondsten 39
2.5 Conservatie-assessment 39
3. Conclusie 40
3.1 Interpretatie van de site 40
3.2 Potentieel op kenniswinst 40
3.3 Impact van de geplande werken 41
SAMENVATTING 46

DEEL 2. PROGRAMMA VAN MAATREGELEN 47
1. Gemotiveerd advies 47
2. Programma van maatregelen: archeologische opgraving 48
2.1 Afbakening van het projectgebied 48
2.2 Wetenschappelijke doelstellingen en onderzoeksvragen 49
2.3 Opgravingsstrategie en –methode 50
2.3.1 Inleiding 50
2.3.2 Het veldwerk 50
2.3.3 Verwerking, assessment en rapportage 57
2.4 Actoren 58
2.4.1 Samenstelling onderzoeksteam 58
2.4.2 Noodzakelijke competenties 59
2.5 Geschatte tijdsduur 59
2.6 Kostenraming 60
2.7 Vergaderingen 60
2.8 Randvoorwaarden voor bewaring van het archeologisch ensemble 61
3. Programma van maatregelen: behoud in situ 62
3.1 Afbakening van het projectgebied 62
3.2 Strategie, uitvoeringswijze en fasering 63
3.3 Competenties van de uitvoerder 63
3.4 Risicofactoren 63

BIBLIOGRAFIE

BIJLAGEN

Bijlage 1: Periodentabel A4
Bijlage 2: Kadasterplan
Bijlage 3: Afbeeldingenlijst
Bijlage 4: Inplantingsplan en ontwerpplannen
4.1: Inplanting bestaande toestand
4.2: Inplanting nieuwe toestand
4.3: Kelders, fundering en riolering nieuwe toestand
4.4: Gelijkvloers nieuwe toestand
4.5: Snedes nieuwe toestand
4.6: kelders bestaande toestand
Bijlage 5: KLIP-plan
Bijlage 6: Lijst met afkortingen
Bijlage 7: Dagrapporten
Bijlage 8: Proefputten op bestaande toestand
Bijlage 9: Proefputten op ontworpen toestand
Bijlage 10: Proefsleuven op bestaande toestand
Bijlage 11: Proefsleuven op ontworpen toestand

Bijlage 12: Proefputten: detail
Bijlage 13: Proefsleuven: detail
Bijlage 14: Profielen
Bijlage 15: Fotolijst
Bijlage 16: Sporenlijst
Bijlage 17: Vondstenlijst

INLEIDING

Voorliggende nota behandelt de resultaten van het uitgesteld archeologisch vooronderzoek dat uitgevoerd werd naar aanleiding van de aanvraag van een omgevingsvergunning voor een nieuwbouw- en verbouwingsproject voor de site van het Clarissenklooster gelegen aan de Diesterstraat 66 te Sint-Truiden (Limburg).

Aangezien het archeologisch vooronderzoek met ingreep in de bodem op het moment van de aanvraag niet volledig kon worden uitgevoerd, werd conform onderafdeling 7 van het Onroerend Erfgoeddecreet een archeologienota met uitgesteld traject opgemaakt en bij het Agentschap Onroerend Erfgoed gemeld door *ARON bv*. Deze archeologienota, die ID 18456[1] meekreeg, werd door Onroerend Erfgoed in akte genomen.

Het vooronderzoek met ingreep in de bodem dat uitgevoerd werd, betrof een proefsleuven– en proefputtenonderzoek (2021I41). De werfbegeleiding van de te slopen kelder en kloostervloer, zoals omschreven in een apart Programma van Maatregelen van dezelfde archeologienota, maakt uiteraard geen deel uit van het huidige project.

De resultaten van het proefsleuven– en proefputtenonderzoek worden omschreven in Deel 1 van deze nota. Op basis hiervan wordt er verder onderzoek, i.e. een archeologische opgraving, geadviseerd wat beargumenteerd wordt in Deel 2. Het Programma van Maatregelen van dit onderzoek staat eveneens omschreven in dit deel.

[1] De Langhe & Wesemael (2021); https://loket.onroerenderfgoed.be/archeologie/notas/notas/18456.

DEEL 1. VERSLAG VAN RESULTATEN

HOOFDSTUK 1. HET ONDERZOEKSGEBIED

1. Algemene situering onderzoeksgebied[2]

De initiatiefnemer plant op het onderzoeksterrein (*Afb. 1*) ter hoogte van Diesterstraat 66 in het historische centrum van de stad Sint-Truiden (prov. Limburg) een nieuwbouw- en verbouwingsproject voor de site van het Clarissenklooster. Het projectgebied dat besproken werd in de archeologienota met ID 18456[3] heeft een oppervlakte van 3538 m² en is kadastraal gekend als Sint-Truiden, afdeling 1, sectie H, nrs. 530d, 532k, 551g, 532l en 503f (*Afb. 1: rood*). Het onderzoeksgebied dat onderwerp is van de huidige nota en waar het proefsleuven- en proefputtenonderzoek werd uitgevoerd, omvat enkel percelen 530d, 532k met een oppervlakte van 2541 m² (*Afb. 1*: *geel*).

Het terrein situeert zich langs de Diesterstraat en schuin tegenover de 11de eeuwse Sint-Gangulfuskerk. Het projectgebied wordt ingenomen door het Clarissenklooster met het bestaande kloostergebouw langs de Diesterstraat en achterliggend de tuin.

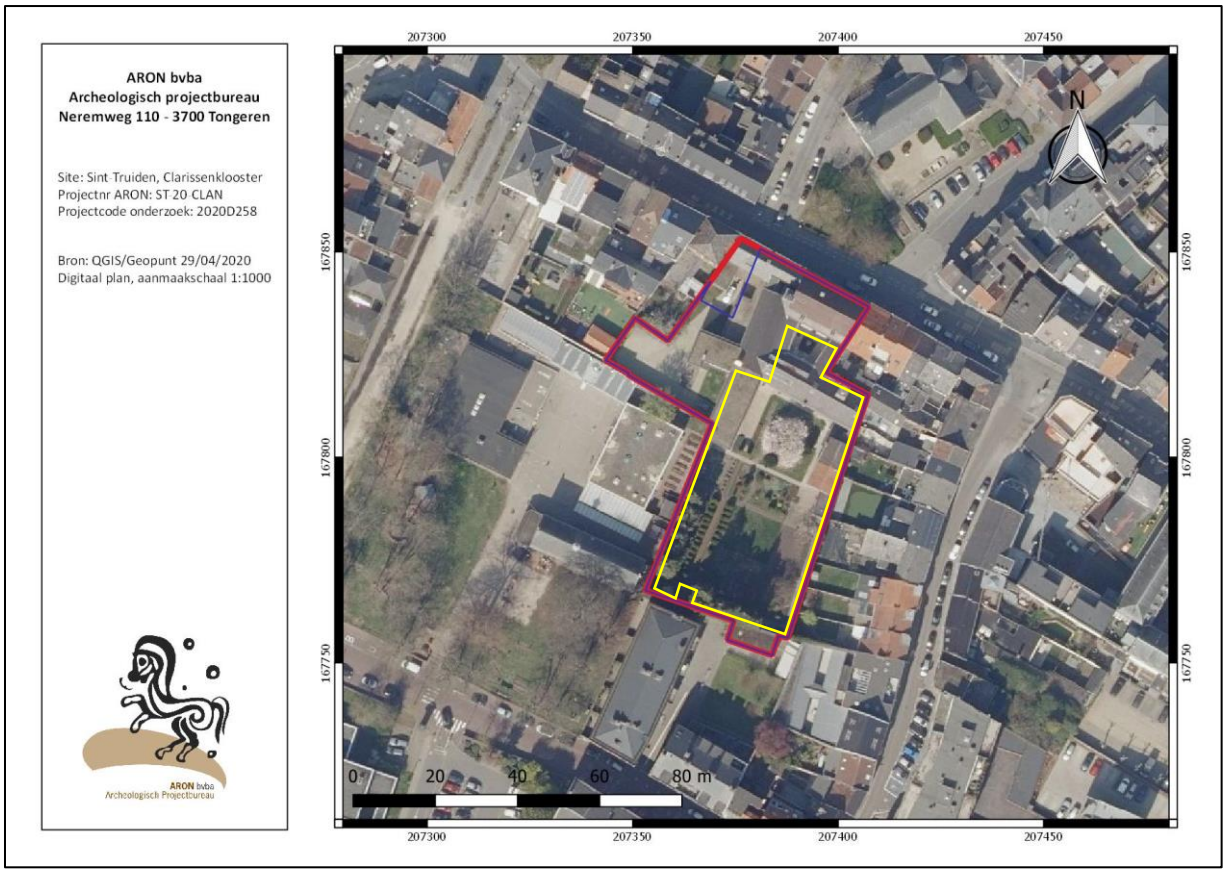

Afb. 1: Kleurenorthofoto met aanduiding van het projectgebied van de archeologienota (rood), de huidige te vergunnen zone (blauw) en het onderzoeksgebied van het proefputten- en proefsleuvenonderzoek (geel).

[2] Samenvatting van het uitgebreide bureauonderzoek uit: De Langhe & Wesemael (2021) en het beheersplan (2020) opgemaakt door C&C Fexer bv.
[3] De Langhe & Wesemael (2021); https://loket.onroerenderfgoed.be/archeologie/notas/notas/18456.

Het kloostercomplex bestaat uit vier vleugels gelegen rond een trapeziumvormige binnenplaats. Zowel de noordoostelijke straatvleugel als de zuidwestelijke tuinvleugel en de noordwestelijke vleugel met de kapel lopen verder door buiten deze carréstructuur. Aan de zuidelijke hoek van de tuinvleugel sluiten de dienstgebouwen aan, die uit meerdere volumes bestaan. Het zuiden van het terrein wordt ingenomen door de kloostertuin, waarin zich in het zuiden een berging en een kapel bevinden. Naar de kapel loopt een pad dat terug zou gaan tot de 19de eeuw. In de kloostertuin zijn verder twee waardevolle bomen, m.n. een magnolia en een hazelaar, het vermelden waard. Ten westen van de carréstructuur (op perceel 503f) liep vroeger de Jeruzalemsteeg in zuidwestelijke richting. Dit perceel werd in het kader van een nieuwbouw ter hoogte van Diesterstraat 68 onlangs onderzocht door middel van een archeologische opgraving (zie verder).

Sint-Truiden is gelegen in de Haspengouwse leemstreek, meer bepaald in Droog Haspengouw. Het glooiende reliëf van de Haspengouwse leemstreek wordt doorsneden door talrijke zijtakken van de Gete. Sint-Truiden ligt in én langs de vallei van de Cicindriabeek. Deze beek ontspringt ten zuiden van de stad, loopt via de Beekstraat het centrum in en verlaat de stad in het noordoosten. Hoewel het terrein op de westelijke helling van de beekvallei gelegen is, kent het een vlak reliëf (ca. 48 m TAW; *Afb. 2-3*). De Trudobronbeek en de Cicindria lopen respectievelijk ca. 700 m ten noordoosten en ca. 800 m ten zuidoosten van het terrein en de Molenbeek bevindt zich 1000 m ten westen ervan.

Hoewel het terrein zelf op de westelijke helling van de beekvallei ligt, is het terrein over het algemeen relatief vlak (47-48 m TAW). Het *Digitaal Hoogtemode*l lijkt aan te tonen dat het terrein mogelijk geëgaliseerd werd in het westen (*Afb. 3*).

De Tertiaire afzettingen ter hoogte van het onderzoeksgebied worden gevormd door de *Formatie van Hannut*. Deze afzettingen worden volgens de quartairprofieltypekaart afgedekt door een dik pakket *Haspengouwleem* (3 à 4 m) met daar bovenop een dun pakket *Brabantleem* (ca. 1 m) (*Afb. 4, Donkeroranje*). Net ten oosten – in de vallei van de Cicindria - bestaan de quartaire afzettingen uit *beekalluvium* (*Afb. 4, Paars*). *Colluvium* (*Afb. 4, Felgroen*) is ca. 150 m in westelijke richting aanwezig, waar de uitloper van een droogdal op de Cicindriavallei wordt aangeduid.

Op de bodemkaart (*Afb. 5*) staat de volledige stadskern van Sint-Truiden aangeduid als bebouwde zone (OB). De gronden rond de stad worden, afhankelijk van de topografische situatie, gekenmerkt door droge en natte leembodems. Uitgaande van de ligging, kunnen in het onderzoeksgebied droge leemgronden verwacht worden.

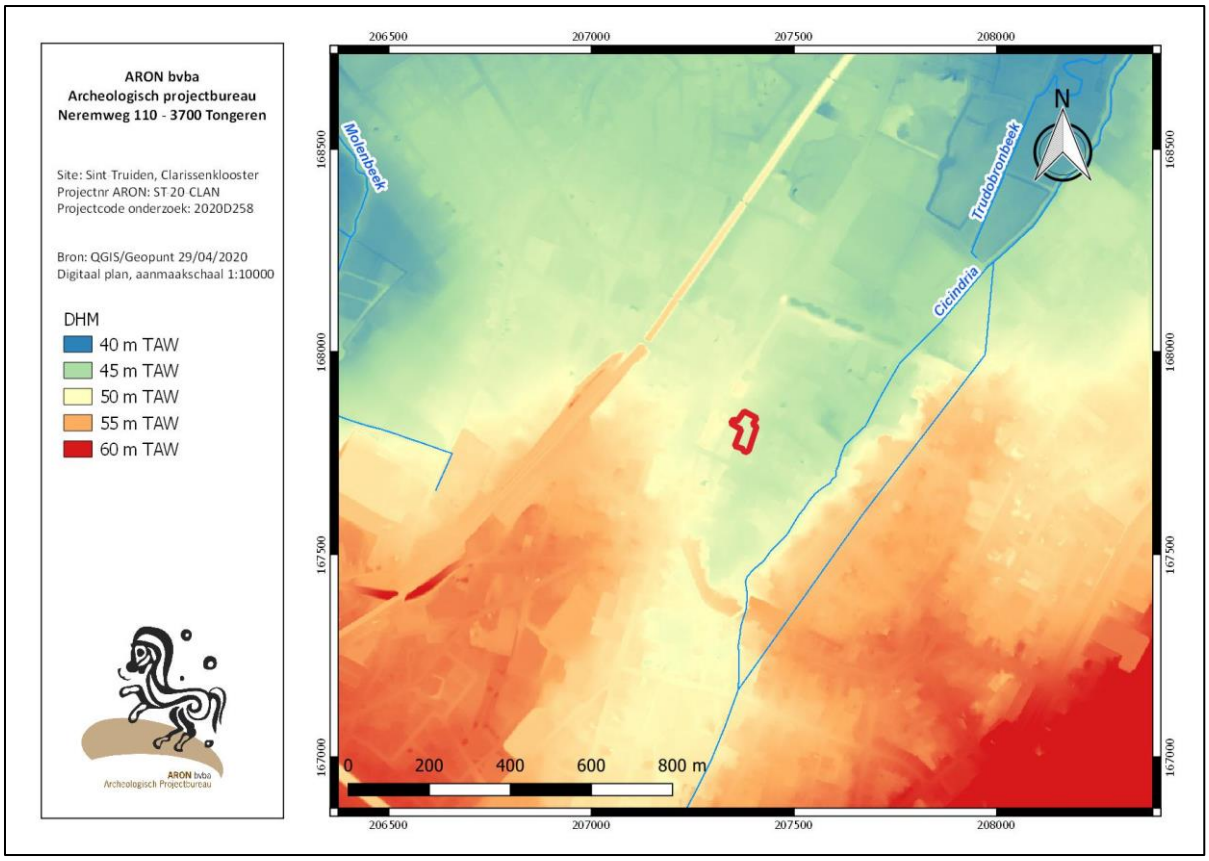

Afb. 2: Uittreksel uit het digitaal hoogtemodel Vlaanderen II met afbakening van het projectgebied in het rood.

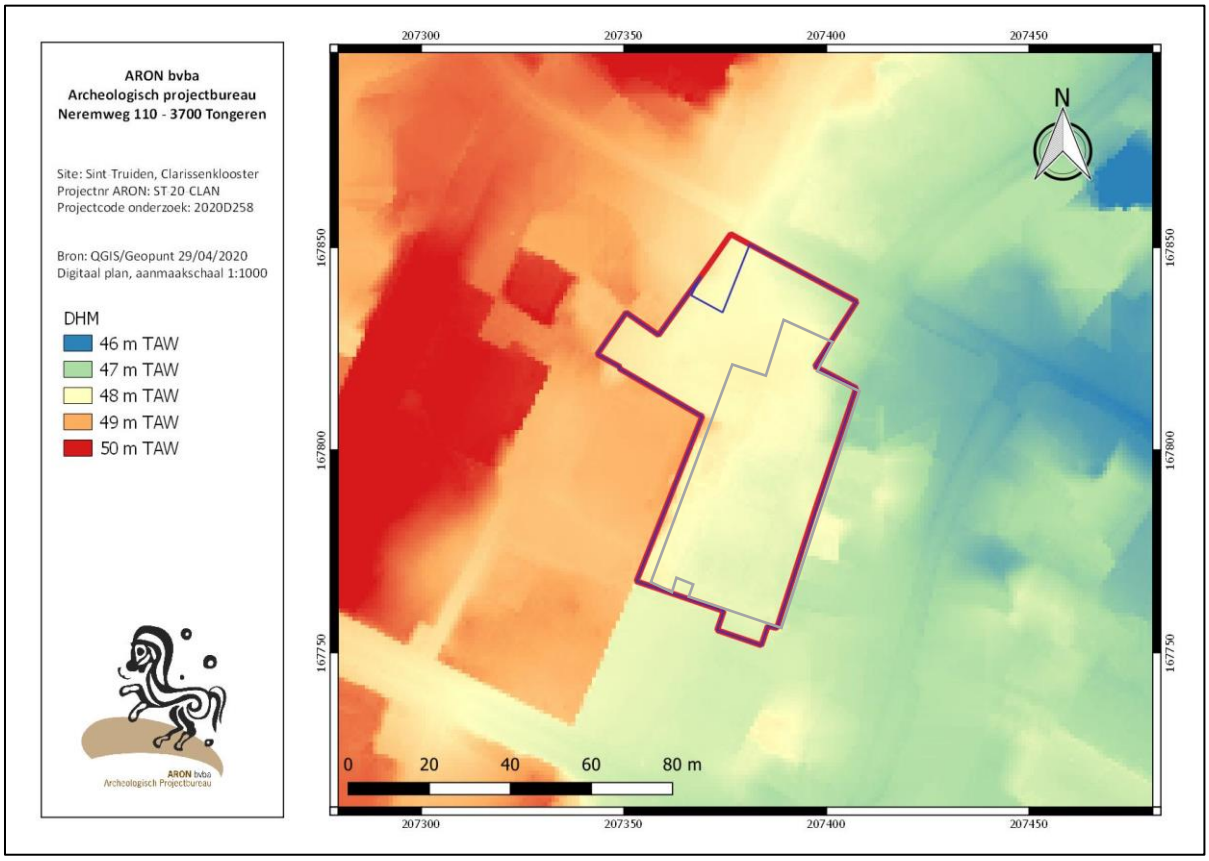

Afb. 3: Uittreksel uit het digitaal hoogtemodel Vlaanderen II met afbakening van het projectgebied in het rood, de huidige te vergunnen projectzone in het blauw en het onderzoeksgebied van het proefsleuven- en proefputtenonderzoek in het grijs.

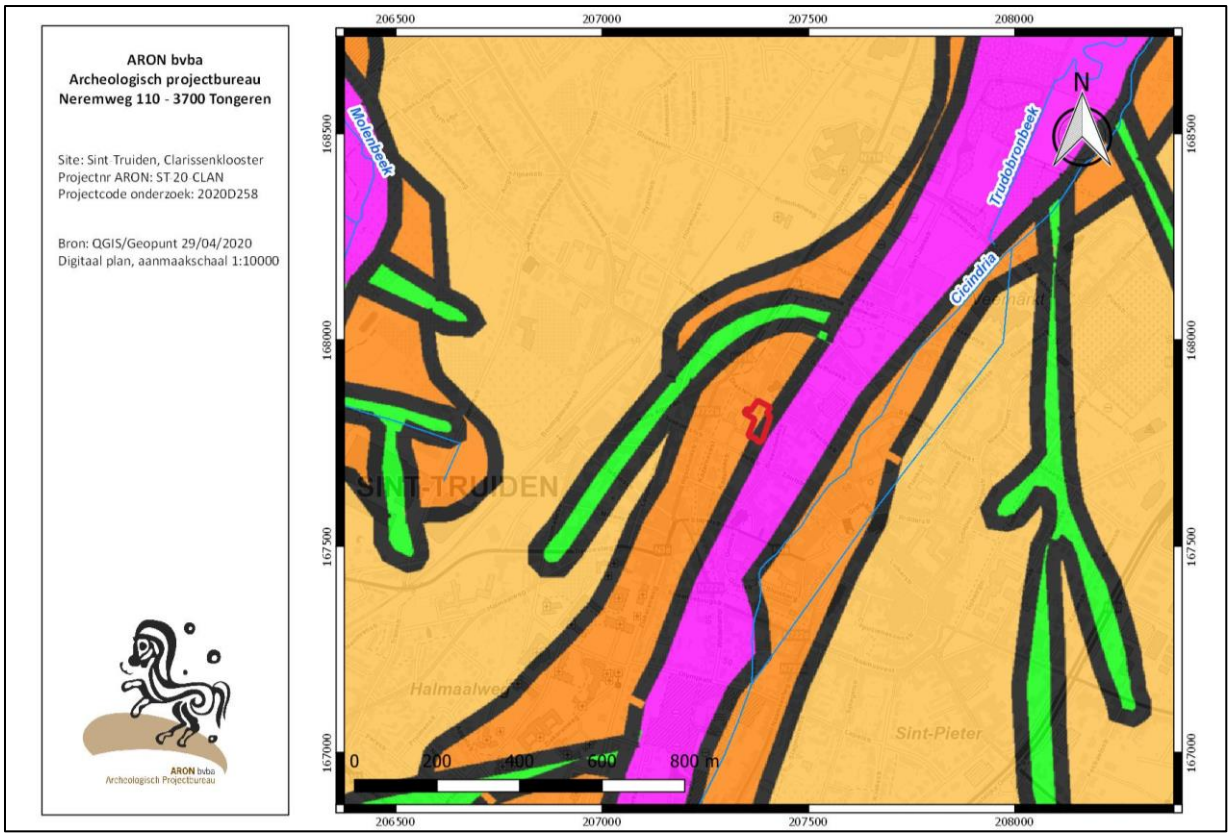

Afb. 4: Quartair profieltypekaart kaartblad 33 Sint-Truiden met afbakening van het projectgebied in het rood (Lichtoranje: dik pakket Brabantleem op dun pakket Haspengouwleem, Donkeroranje: dun pakket Brabantleem op dik pakket Haspengouwleem,, Groen: Colluvium; Paars: Beekalluvium) (Uittreksels uit Cartoweb.be met toelating van het NGI C18008 – www.ngi.be).

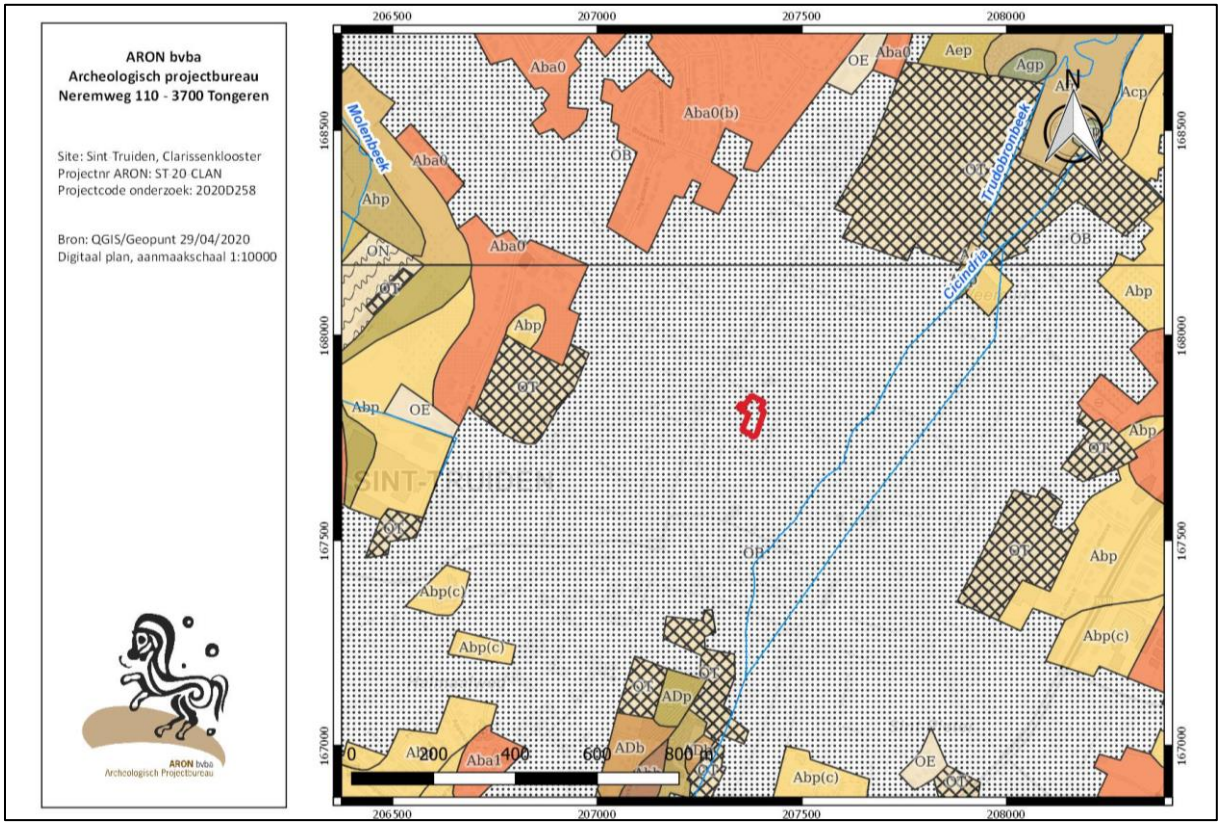

Afb. 5: Bodemkaart met aanduiding van het projectgebied in het rood (Uittreksels uit Cartoweb.be met toelating van het Nationaal Geografisch Instituut C18008 – www.ngi.be).

2. Historische situering[4]

2.1 Beknopte historiek van de stad

De stad Sint-Truiden is in de vroege middeleeuwen organisch gegroeid rond de abdij die er door Trudo, een edelman van Frankische afkomst, rond het midden van de 7de eeuw werd gesticht op het familiaal domein '*Sarchinium*'. Dit uitgestrekte domein situeerde zich op een verhevenheid langsheen de Cicindriabeek, die het domein in het westen begrensde.

In de 11de eeuw was de nederzetting rond de abdij door toenemende handel reeds uitgegroeid tot een versterkte stad, *Oppidum Sancti Trudonis (Afb. 6)*. De centrale plaats daarbij was de Markt. Deze was in twee verdeeld door de 'Zouw', de grenslijn tussen de gebieden waarover de abt van de Sint-Trudoabdij en de bisschop van Metz, later de prins-bisschop van Luik, gezag over hadden. De grens liep over de Markt waar nu het stadshuis is gelegen en splitste het plein op in de Grote Markt (ten westen) en de Groenmarkt (ten oosten). Verder liep deze grens achter de Onze-Lieve-Vrouwkerk langsheen het Heilig Hartplein en de huidige Plankstraat in noordelijke richting de stad uit.

De stad kende voornamelijk in de middeleeuwen een grote bloeiperiode dankzij onder meer de lakennijverheid en handel. Na deze rijke periode kende de stad een terugval. Het is vooral de fruitteelt die Sint-Truiden vanaf het einde vanaf de 19de eeuw deed heropleven en de stad liet uitgroeien tot haar huidige grenzen.

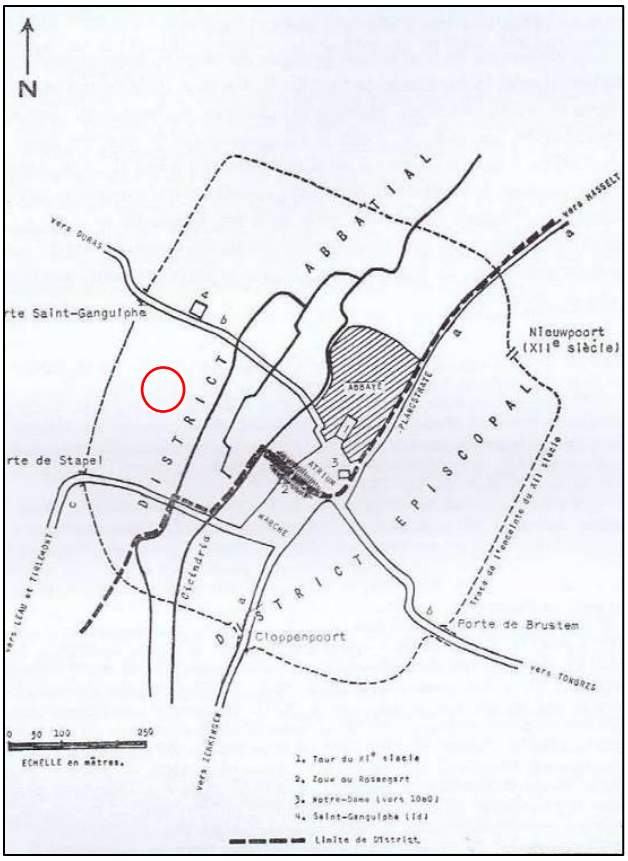

Afb. 6: Pre-stedelijk Sint-Truiden met aanduiding van de grenslijn tussen het gebied waarover de abt, en dat waarover de bisschop van Metz, later de prins-bisschop van Luik, jurisdictie had. Het huidige projectgebied is indicatief aangeduid met een rode cirkel (Bron: Charles 1965, 109).

[4] Samenvatting van het uitgebreide bureauonderzoek uit: De Langhe & Wesemael (2021) en het beheersplan (2020) opgemaakt door C&C Fexer bv.

2.2 Beknopte historiek van het onderzoeksterrein

Samengevat kan op basis van de algemene historiek en de cartografische bronnen het volgende gesteld worden met betrekking de site:

De Diesterstraat – waarlangs het onderzoeksgebied gelegen is - is één van de oudste straten van de stad, vroeger gekend als de *Cloesterstraete* of *Steenstraete*, en voor het eerst vermeld in de 13de eeuw. De Sint-Gangulfuskerk die schuin tegenover het onderzoeksgebied gelegen is, werd in de 11de eeuw gebouwd, vermoedelijk ter vervanging van een oudere kerk.[5]

Het Clarissenklooster werd in 1539 opgericht door de Sepulcrienen uit Luik. Uit historische bronnen is geweten dat dit gebeurde in een reeds bestaand gebouw dat aan de orde was geschonken. Nog voor 1557 werden de eerste kloostergebouwen opgetrokken en ingericht. De kerk werd in 1594 ingewijd.[6] In de 17de en begin 18de eeuw vonden mogelijk (herstellings)werkzaamheden aan de gebouwen plaats. In 1789 werd vermoedelijk een vrij omvangrijk gebouw opgetrokken. Het gaat hier mogelijk om de huidige straatgevel.

Het einde van de 17de eeuw en het begin van de 18de eeuw was voor zowel de stad als het klooster een onrustige en financieel moeilijke periode.[7] In 1796 was de opheffing van het klooster toch een feit en in 1798 werden de zusters gedwongen het klooster definitief te verlaten.[8]

De oudste cartografische bron waarop het klooster afgebeeld staat, dateert uit de 17de eeuw. Deze kaart toont langs de Diesterstraat bebouwing en de kloosterkerk. Ook langs de Raamsteeg of Jeruzalemsteeg lijkt een vleugel te liggen. De zone ten zuidwesten hiervan betreft een open binnenkoer. De rest van het terrein lijkt als tuin in gebruik te zijn.

Uit kaarten uit het einde van 18de eeuw (*Afb. 7: Kabinetskaart der Oostenrijkse Nederlanden*) en het begin van de 19de eeuw blijkt dat het klooster in deze periode vermoedelijk veel groter was en zich uitstrekte tot aan de Breendonkstraat in het oosten. Het complex bestond uit verschillende vleugels, die tot diep in het perceel rond drie binnenplaatsen gegroepeerd waren waarvan er één zich duidelijk ten zuiden van de kloosterkerk bevond. De kapel was in de noordwestelijk hoek van het complex - langs de Diesterstraat - gelegen. De tuin situeerde zich in het uiterste zuiden van het perceel. Slechts een deel van dit complex valt binnen het onderzoeksgebied.

Op enkele kaarten uit de eerste helft van de 19de eeuw (o.a. *Primitief kadaster: Afb. 8*) blijkt dat de bebouwing centraal (o.a. de vleugel van het zuidelijke binnenplein) op het terrein verdwenen is, waardoor hier een groot open gebied ontstond dat vermoedelijk volledig ingericht was als tuin. De bebouwing beperkte zich tot de vleugel langs de Diesterstraat en een aantal gebouwen opnieuw geschikt rondom drie binnenkoeren. De kapel is nog steeds in de noodwestelijke hoek van het complex gelegen.

Toen zich in 1851 een Clarissengemeenschap in de overblijfselen van het klooster vestigde, werden eerst een aantal kleine wijzigingen gedaan en werd de tuin vermoedelijk opnieuw ommuurd. In 1863 – 1865 volgde dan een grote uitbreidingscampagne. De oude straatvleugel bleef hierbij deels bewaard maar werd echter uitgebreid met twee verbindingsvolumes en een tuinvleugel. In de westelijke verbindingsvleugel werd de nieuwe kapel ingericht. Tevens werd een klein kappelletje in de tuin opgetrokken. Uit bouwarcheologisch onderzoek en observaties in situ

[5] https://inventaris.onroerenderfgoed.be/erfgoedobjecten/22930.
[6] Archief van het Sepulcrienenklooster van Bilzen, (vandaag bewaard in het KADOC) "Jeruzalem" Sint-Truiden, Necrologium, fol. 14v, geciteerd in: Zuster M. Hereswitha 1941, 59.
[7] Zuster M. Hereswitha 1941, 63-64.
[8] Zuster M. Hereswitha 1941, 64-65. In deze publicatie wordt de opheffing gedateerd op 25 november 1797, de publicatie ter ere van 150 jaar Clarissen in Sint-Truiden (Moriaux 2001) geeft op p. 17 als datum 28 november 1798. 5 Frimaire An 5 in de republikeinse kalender komt echter overeen met 25 november 1796 in de gregoriaanse kalender.

is gebleken dat bij deze werken de inrichting van de straatvleugel deels werd aangepast. Ook blijkt dat enkele oude (18de eeuwse) kelders in de nieuwbouw werden geïntegreerd.

In 1927 – 1930 werd de Jeruzalemsteeg aangekocht en werden hier een aantal bijgebouwen opgericht. In 1953 – 1956 werden de bijgebouwen aan de zuidzijde uitgebreid. Enkele jaren later, in 1960, werden de kapel en het klooster opnieuw uitgebreid en werd het interieur grotendeels vernieuwd. Hierbij ontstond ook de westelijke helft van de voormalige straatgevel.

De verschillende bouwfases van de momenteel resterende gebouwen worden hieronder in kleur op de plannen van de bestaande toestand weergegeven, dit op basis van de huidige kennisstand (*Afb. 9-11*).[9]

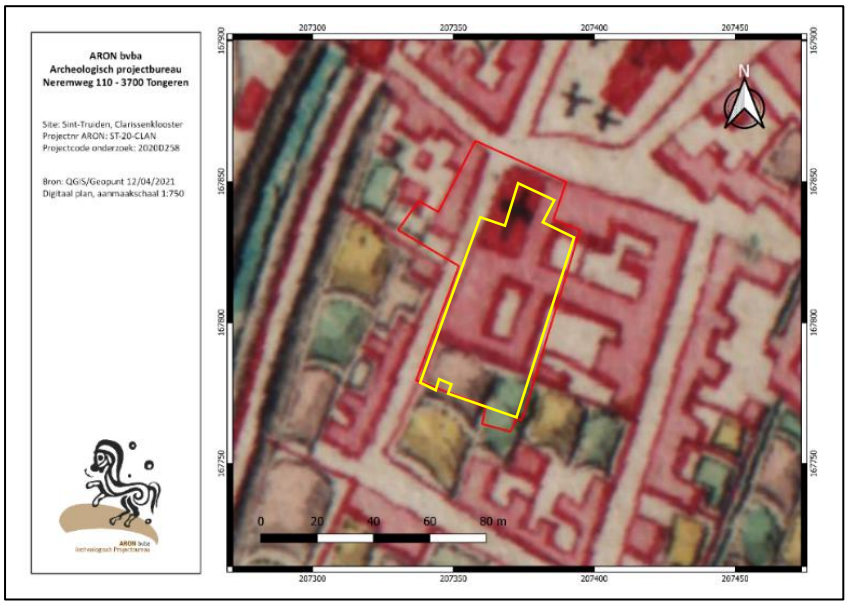

← *Afb. 7: Detail uit de Kabinetskaart van de Oostenrijkse Nederlanden, opgesteld op initiatief van Graaf de Ferraris (1771-1778) met situering van het projectgebied (rood) en het onderzoeksgebied van het proefputten- en proefsleuvenonderzoek (geel).*

↓ *Afb. 8: Primitief Kadasterplan (ca. 1840) met situering van het projectgebied (rood), de huidige te vergunnen projectzone (blauw) en het onderzoeksgebied van het proefputten- en proefsleuvenonderzoek (geel).*

[9] C&C Fexer 2020, 30.

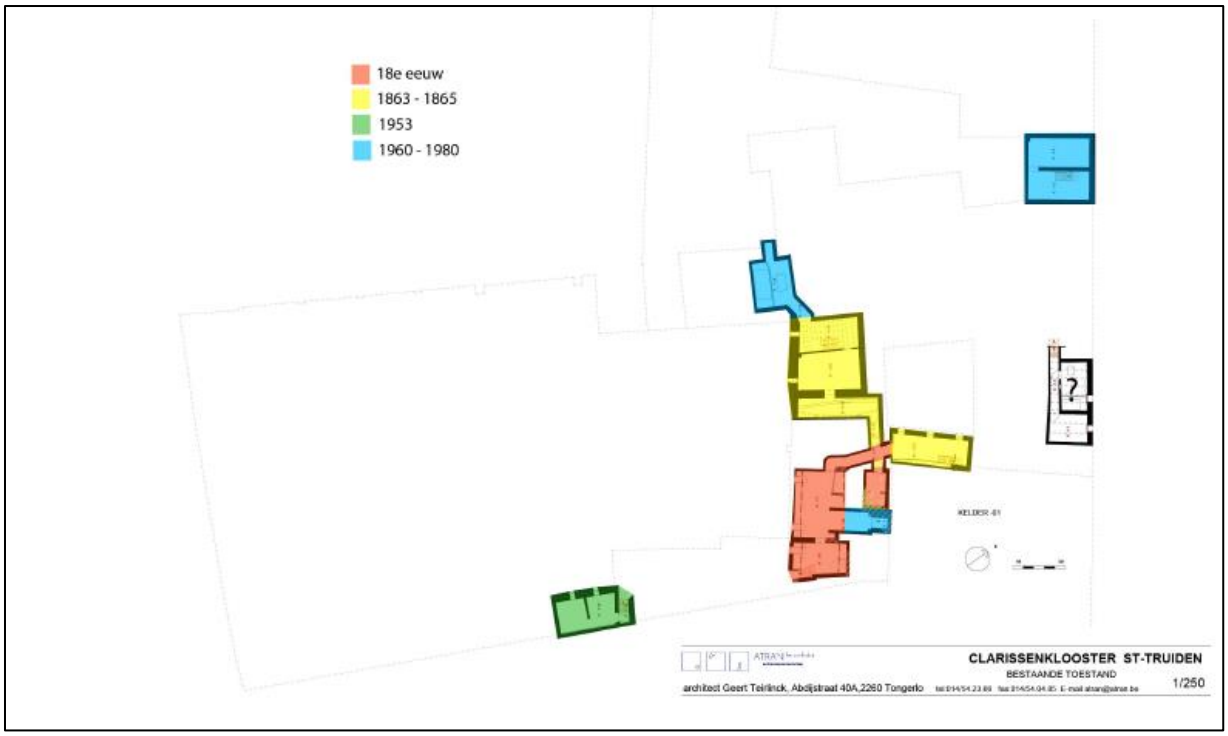

Afb. 9: Opmetingsplan kelder met aanduiding bouwfases (© Atran cvba, digitaal plan, dd onbekend, aanmaakschaal 1.250, 2020D258).

Afb. 10: Opmetingsplan gelijkvloers met aanduiding bouwfases (© Atran cvba, digitaal plan, dd onbekend, aanmaakschaal 1.250, 2020D258).

Afb. 11: Opmetingsplan verdieping met aanduiding bouwfases (© Atran cvba, digitaal plan, dd onbekend, aanmaakschaal 1.250, 2020D258).

3. Archeologische voorkennis

Binnen het onderzoeksgebied dat het onderwerp is van de huidige nota en waar het proefsleuven- en proefputtenonderzoek plaatsvond, werd tot heden geen archeologisch onderzoek uitgevoerd.

Op het perceel ten westen van het onderzoeksgebied (perceel 503f) werd in 2021 een aanvullend vooronderzoek in de vorm van een proefsleuven- en proefputtenonderzoek (2021B234) uitgevoerd, met aansluitend daarop een opgraving (2021B234).[10] Deze laatste is op een beperkte werfbegeleiding na zo goed als afgerond.
Tijdens deze onderzoeken werd een archeologische site aangetroffen met diverse sporen te dateren van de volle middeleeuwen tot in moderne tijd. Zo waren er aanwijzingen voor een hout/leembouwfase mogelijk uit de 10-11de eeuw, een fase uit de 12de eeuw en een laat- of postmiddeleeuwse steenbouwfase met onder meer ook restanten van water- en beerputten. De sporen bleken zichtbaar op twee relevante archeologische niveaus, die op ca. 50-60 cm en 100-120 cm onder het huidige vlak gelegen waren. Sporen in directe relatie met het klooster werden niet aangetroffen. Een opvallende vondst was wel een geretoucheerde silex klingfragment. Ondanks dat deze in een vol-middeleeuws spoor werd aangetroffen, kan deze wel mogelijk wijzen op een pré- of protohistorische occupatie in de omgeving.
Verder werd in het kader van het beheersplan een bouwhistorisch en bouw-archeologisch onderzoek uitgevoerd door *C&C Fexer bv*. Hieruit bleek dat het interieur van het klooster in de 20ste eeuw volledig vernieuwd werd, waardoor er momenteel slechts weinig erfgoedelementen zichtbaar zijn en dit enkel op de verdieping van de 18de eeuwse straatvleugel en in een deel van de kelderruimtes.

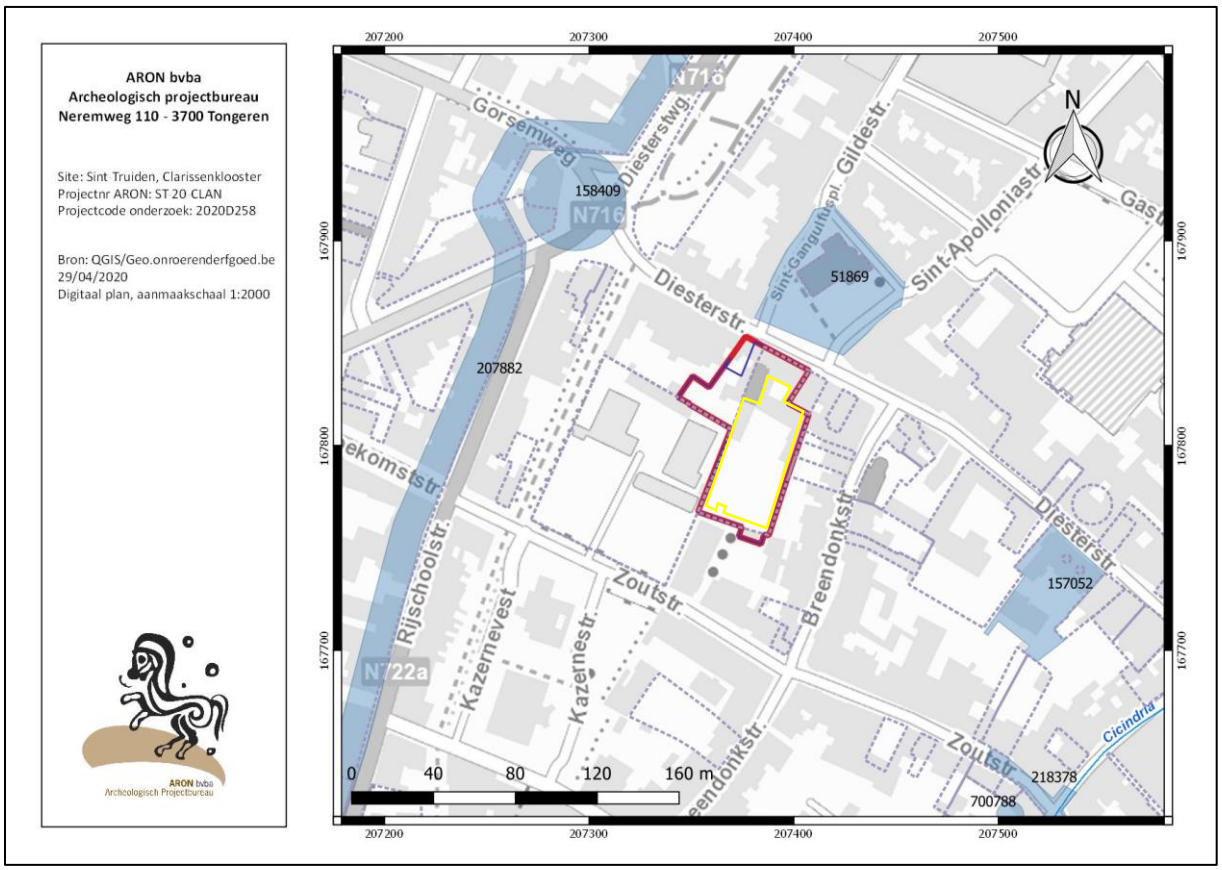

Afb. 12: Detail van de CAI met aanduiding van de omliggende vindplaatsen (lichtblauw), het projectgebied (rood) en het onderzoeksterrein (geel) (Uittreksels uit Cartoweb.be met toelating van het Nationaal Geografisch Instituut C18008 – www.ngi.be).

[10] Reygel e.a. (2021); https://loket.onroerenderfgoed.be/archeologie/notas/notas/17967.

4. Geplande bodemingrepen[11]

De initiatiefnemer plant op een 3538 m² groot gebied, kadastraal gekend als Sint-Truiden, afdeling 1, sectie H, nrs. 530d, 532k, 551g, 532l en 503f en gesitueerd langs de Diesterstraat in Sint-Truiden (prov. Limburg) een nieuwbouw- en verbouwingsproject voor de site van het Clarissenklooster.

Concreet omvat het project de volgende werken:

- De verbouwing en restauratie van de noordelijke waardevolle gebouwen van het klooster (straatvleugel) en de kapel. Deze worden omgevormd naar gemeenschappelijke ontmoetingsruimtes en wooneenheden en de kapel wordt geïntegreerd;
- Afbraak van de minder waardevolle delen van het huidige klooster (o.b.v. het bouwhistorisch onderzoek door *Charlotte Fexer*);
- Afbraak van verhardingen en rooien van een deel van de begroeiing;
- Realisatie van een nieuwbouw in de vrijgekomen tuinzone. Het betreft een aantal wooneenheden, binnen twee volumes in het westen en oosten van het projectgebied;
- Realisatie van een deel van de Jeruzalemsteeg ten (noord)westen van de nieuwbouw (op de betrokken percelen);
- Aanleg van een keerpunt voor de brandweer en een wadi in het westen;
- Aanleg van een eigentijdse kloostertuin;
- Aanleg van nutsleidingen en riolering.

Voor een deel van de werken op perceel 503f werd in 2018 reeds een omgevingsvergunning afgeleverd, m.n. voor de afbraak van bestaande bebouwing en de realisatie van een nieuwbouw voor de zusters Clarissen (Diesterstraat 68). Gezien deze werken reeds vergund zijn, wordt hier niet verder op ingegaan. Hetzelfde geldt voor de overige, nog niet vergunde werken op dit perceel (realisatie Jeruzalemsteeg, keerpunt brandweer en aanleg wadi) gezien het perceel in 2021 reed volledig opgegraven werd (§ 3).

Voor een deel van de overige werken werd in de archeologienota reeds een Programma van Maatregelen opgemaakt en dit voor een werfbegeleiding. Dit Programma van Maatregelen heeft meer concreet betrekking op de verbouwing van de waardevolle gebouwen van het klooster (straatvleugel) en de kapel waarbij plaatselijk de vloer wordt opgebroken en de afbraak van de minder waardevolle delen van het huidige klooster die op de huidige percelen gelegen zijn. *Afb. 13* geeft een overzicht van de te behouden bebouwing (groen) en de te slopen bebouwing (rood gearceerd). Op deze bodemingrepen wordt ook niet verder ingegaan.

In de tuin van het klooster – waar het huidige onderzoek plaatsvond – zullen na afbraak van de gebouwen volgende bodemingrepen plaatsvinden:

Rooien van bestaande begroeiing

De in het RUP aangeduide waardevolle bomen (volgens artikel 4 in het RUP), m.n. de magnolia en de hazelaar, worden behouden en geïntegreerd in het concept van de omgevingsaanleg. De magnolia wordt wel verplaatst. Hiernaast blijven ook nog een 6-tal andere bomen bewaard, zoals aangeduid op *afb. 13* (in het zuiden van het terrein).

Ter hoogte van de te behouden begroeiing vinden geen bodemingrepen plaats. Voor de verplaatsing van de magnolia worden wel diepere bodemingrepen ingepland tot op ca. 1 à 1,5 m onder het maaiveld.

[11] Informatie uit de archeologienota, geschreven a.h.v. schriftelijke communicatie met Diane Deferme (a-tract architecture) op 27/04/2020 en de motivatienota.

De overige begroeiing op het terrein wordt gerooid en de teelaarde wordt afgegraven.

Nieuwbouw

In de na de afbraakwerken vrijgekomen tuinzone wordt een nieuwbouw woonproject uitgewerkt, met respect voor het waardevolle erfgoed zijnde het beschermde kloostergebouw, de oorspronkelijke historische kapel, de tuin met tuinmuur en de naastliggende Jeruzalemsteeg.

De wooneenheden zijn langs weerszijden van de centrale tuin gepositioneerd, op zo'n 2 m van de omringende tuinmuur (*Afb. 14*). De nieuwbouw in de tuin bestaat uit twee volumes. Elk volume bestaat uit een aaneenschakeling van enkele kleinere volumes, opgesplitst door een open of overdekte trappenhal.

Deze nieuwbouwunits zullen op volle grond gefundeerd worden. De diepte van de fundering wordt voorlopig geschat op 0,90 m onder het afgewerkt niveau van het gelijkvloers (47,95 m TAW voor de westelijke nieuwbouw en 47,85 m TAW voor de oostelijke nieuwbouw). In de meest westelijke blok worden ook twee liften voorzien, in de oostelijke blok één lift. De onderzijde van de betonplaat in de liftputten wordt op een diepte van -1.60 t.o.v. het afgewerkt niveau gelijkvloers aangelegd.

Aanleg van de kloostertuin

Er blijven zeven waardevolle bomen bewaard, twee volgens artikel 4 in het RUP, de bestaande hazelaar en de magnolia, en vijf overige waarvan drie Leyland cipressen, één sierkers en één hulst. Deze zijn aangeduid op *afb. 13 en 14*. De magnolia wordt verplaatst naar het noordoosten van de tuin. Bijkomend worden nieuwe hoogstammige bomen aangeplant. Hiervoor worden plantputten gegraven van maximaal 80 cm diep.

Er wordt voor de overige beplanting gekozen voor een bloemrijke kruiden, grasweide en heesters in combinatie met een plukgaard met laag- en halfstam fruit- en sierbomen en een moestuin. Sierlijke loofbomen en wintergroene bomen worden aangeplant. Tegen de oude tuinmuur wordt plaatselijk klimbeplanting voorzien. In de groenzones zijn paden, terrasjes en zitbanken geïntegreerd. Hiervoor worden bodemingrepen tot op maximaal 50 cm onder het maaiveld voorzien.

3.38 m² van de tuinzone[12] (729 m²) wordt verhard. De bodemingrepen hiervoor zullen tot maximaal 50 cm onder het maaiveld gaan.

Ter hoogte van de plukgaard wordt de teelaarde (ca. 30 cm) afgegraven, tijdelijk gestockeerd op het terrein en nadien teruggeplaatst.

Nutsleidingen en riolering

Achter de kapel worden de nutsleidingen doorgetrokken naar de woonunits en naar de achterzijde van de 18de eeuwse straatvleugel(*Afb. 15*). Ten oosten van de kapel worden twee infiltratieputten, twee hemelwaterputten en een regenwaterfilter voorzien. Hiervoor wordt een zone van ca. 60 m² uitgegraven tot op maximaal 2 m onder het maaiveld.

De leidingen worden aangelegd in sleuven die net iets breder en dieper worden aangelegd dan de desbetreffende leiding. De bodemingrepen gebeuren machinaal. Er kan uitgegaan worden van sleufdieptes tot maximaal ca. 1,7 m onder het maaiveld aan de straatzijde (tot op niveau 46,30 m TAW). Elders zullen de uitgravingen minder diep

[12] Zonering achter de RUP-lijn, schriftelijke communicatie met Diane Deferme (a-tract architecture) op 25/02/2021.

gaan, met achter in de tuin o.a. bodemingrepen tot op niveau 46,95 m TAW en ter hoogte van de overloop naar de wadi bodemingrepen tot op 47,69 m TAW.

In het westen van het terrein wordt ter hoogte van de keerplaats voor de brandweer een wadi aangelegd met een infiltratieoppervlakte van 61,45 m². Deze wordt tot op ca. 40 cm onder het maaiveld uitgegraven, tot op niveau 47,45 m TAW.[13] De uitgraving zal machinaal gebeuren.

Te behouden elementen

In de tuin blijft in het zuiden (perceel 551G) een bestaande constructie behouden voor fietsstaanplaatsen. Tevens blijft hier een bestaand kapelletje behouden (perceel 532L). Op deze plaatsen worden bijgevolg geen bodemingrepen gepland binnen het huidige project.

Werfzone

De werfzone zal zich volledig binnen het aangeduide projectgebied bevinden. Er worden hiervoor geen bijkomende bodemingrepen voorzien.

[13] Schriftelijke communicatie met Diane Deferme (a-tract architecture) op 22/02/2021.

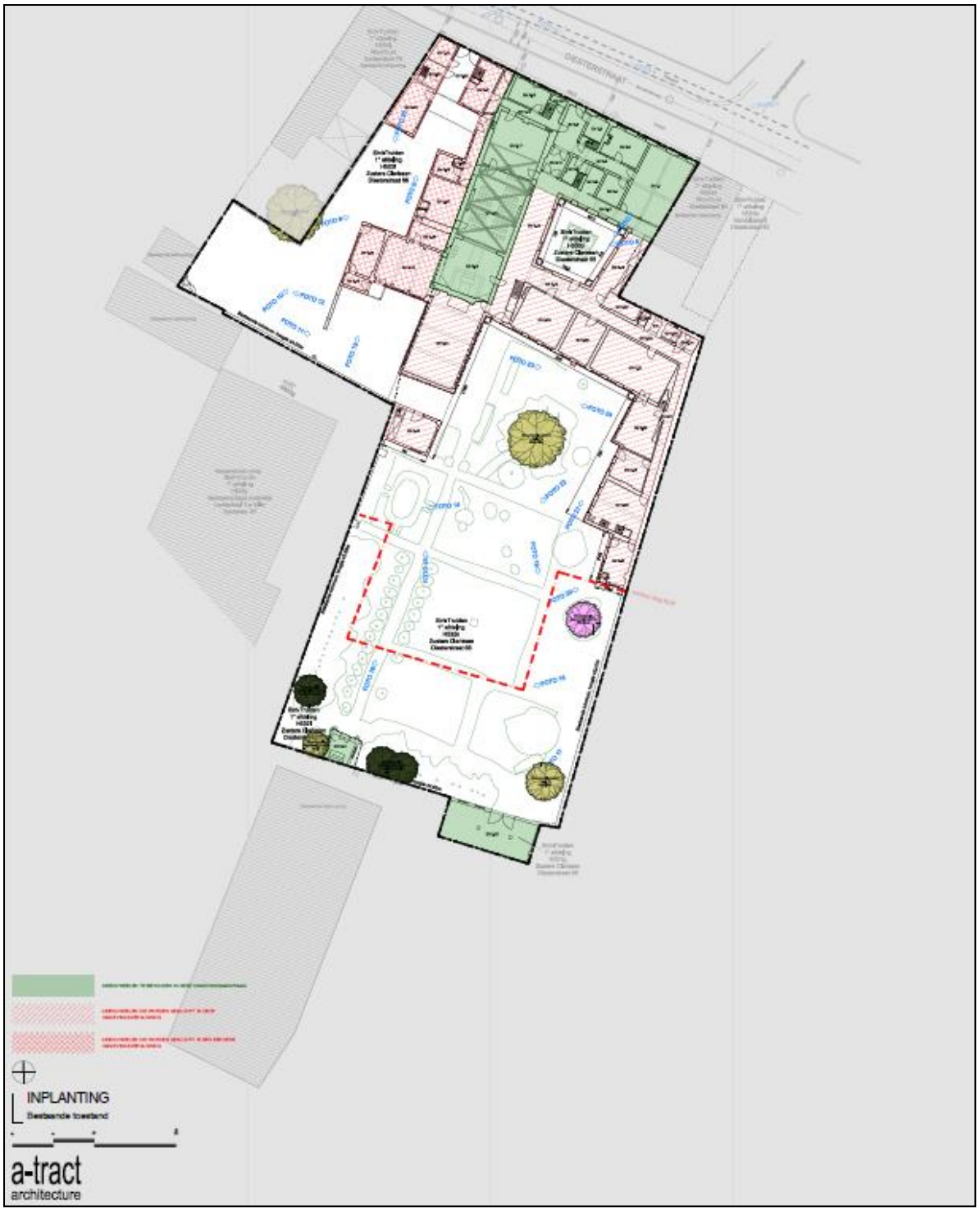

Afb. 13: Inplantingsplan bestaande toestand met aanduiding van de te behouden bebouwing in het groen en met aanduiding in kleur van de te behouden bomen. De te slopen bebouwing is in het rood gearceerd. De geblokte arcering behoort tot een eerdere omgevingsvergunning (perceel 503f) (Bron: a-tract architecture, digitaal plan, dd. 18/08/2021, aanmaakschaal onbekend, 2021I41).

Afb. 14: Inplantingsplan ontworpen toestand met het noordwestelijk, reeds vergunde terreindeel in het grijs gearceerd (Bron: a-tract architecture, digitaal plan, dd 18/08/2021, aanmaakschaal onbekend, 2021I41).

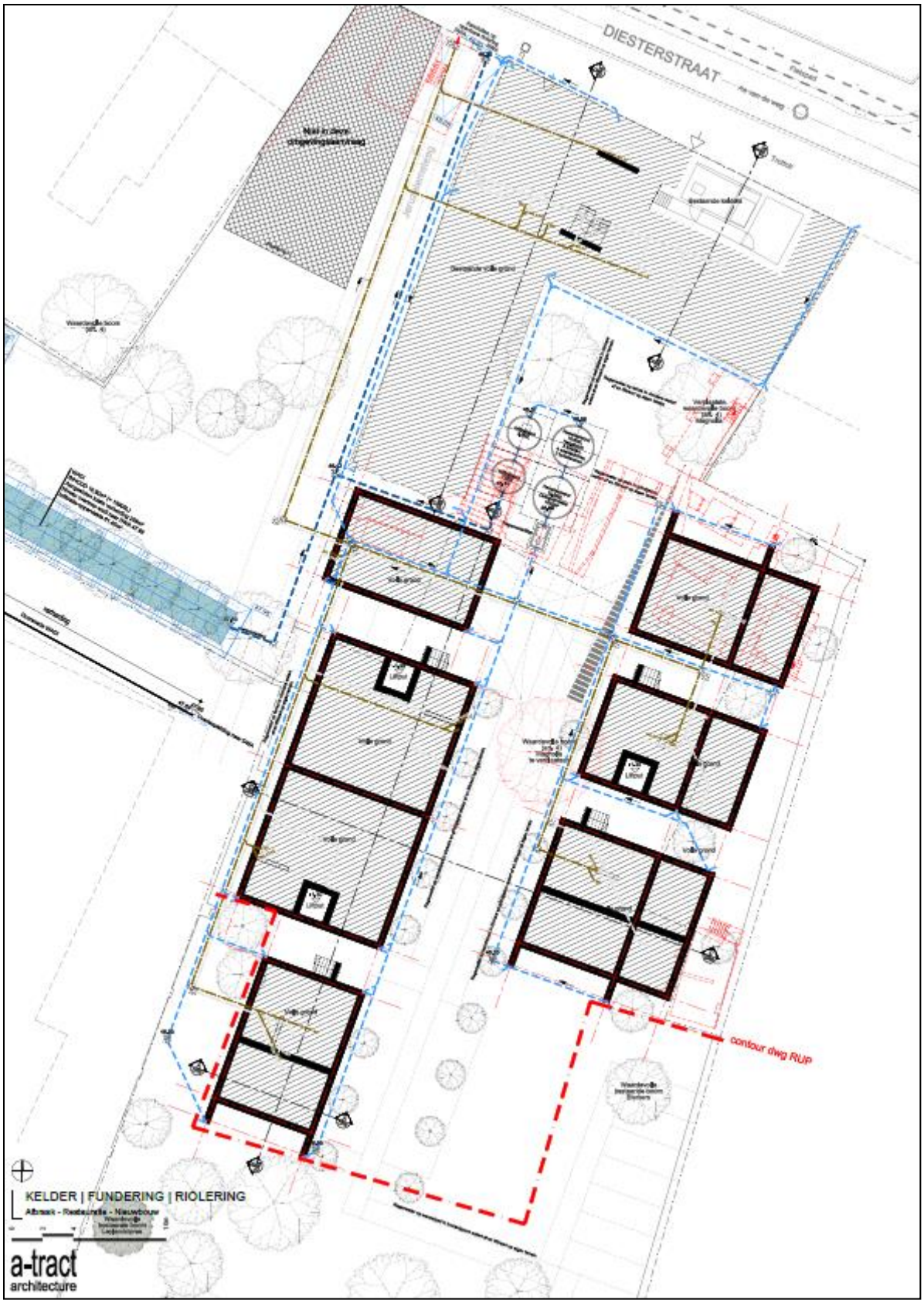

Afb. 15: Funderings- en rioleringsplan nieuwe toestand (Bron: a-tract architecture, digitaal plan, dd 18/08/2021, aanmaakschaal onbekend, 2021I41).

5. In akte genomen maatregelen

In de in akte genomen archeologienota (ID 18456)[14] werden twee programma's van Maatregelen opgemaakt voor bijkomend onderzoek. Deze hebben betrekking op:

- Een aanvullend vooronderzoek in de vorm van een proefsleuven- en proefputtenonderzoek in de tuin van het huidige klooster

- Een archeologische werfbegeleiding van de opbraak van de vloer in de straatvleugel en de registratie relevante bodemprofielen achter de te slopen kelders ter hoogte van de huidige bebouwing

De huidige nota omvat enkel het aanvullend vooronderzoek in de vorm van een proefsleuven- en proefputtenonderzoek in een zone van 2541 m^2 waar er een reële kans is op verstoring van een potentieel aanwezig archeologisch bodemarchief tijdens de geplande werken.

Deze archeologienota werd door het Agentschap Onroerend Erfgoed in akte genomen zonder bijkomende voorwaarden.

[14] De Langhe & Wesemael (2021); https://loket.onroerenderfgoed.be/archeologie/notas/notas/18456

HOOFDSTUK 2. PROEFSLEUVEN– EN PROEFPUTTENONDERZOEK

1. Beschrijvend gedeelte

1.1 Administratieve gegevens

Onderdeel van het onderzoek	Proefsleuven en proefputten	
Projectcode	2021I41	
Naam en erkenningsnummer archeoloog	Patrick Reygel OE/ERK/Archeoloog/2015/00092 ARON bv Archeologisch Projectbureau, Neremweg 110, 3700 Tongeren OE/ERK/Archeoloog/2015/00006	
Andere actoren en specialisten: Aardkundige	**Functie**	**Naam**
	Projectleider Veldwerkleider Assistent-archeoloog Specialisten	Petra Driesen Patrick Reygel Sebastiaan Augustin Natasja De Winter
Extern wetenschappelijk advies	Nvt.	Nvt.
Locatiegegevens	Limburg, Sint-Truiden, Diesterstraat 66	
Bounding box coördinaten	**X-min, Y-min**: 207352.9693413047934882,167751.6878249289875384; **X-max, Y-max**: 207407.4104298728925642,167848.5546526162943337	
Oppervlakte	2316 m²	
Kadasternummers	Sint-Truiden, afdeling 1, sectie H, nrs. 530d, 532k	
Thesaurusthermen[15]	proefsleuven, proefputten	
Overzichtsplan verstoringen	Zie bijlagen	

[15] https://inventaris.onroerenderfgoed.be/thesaurus

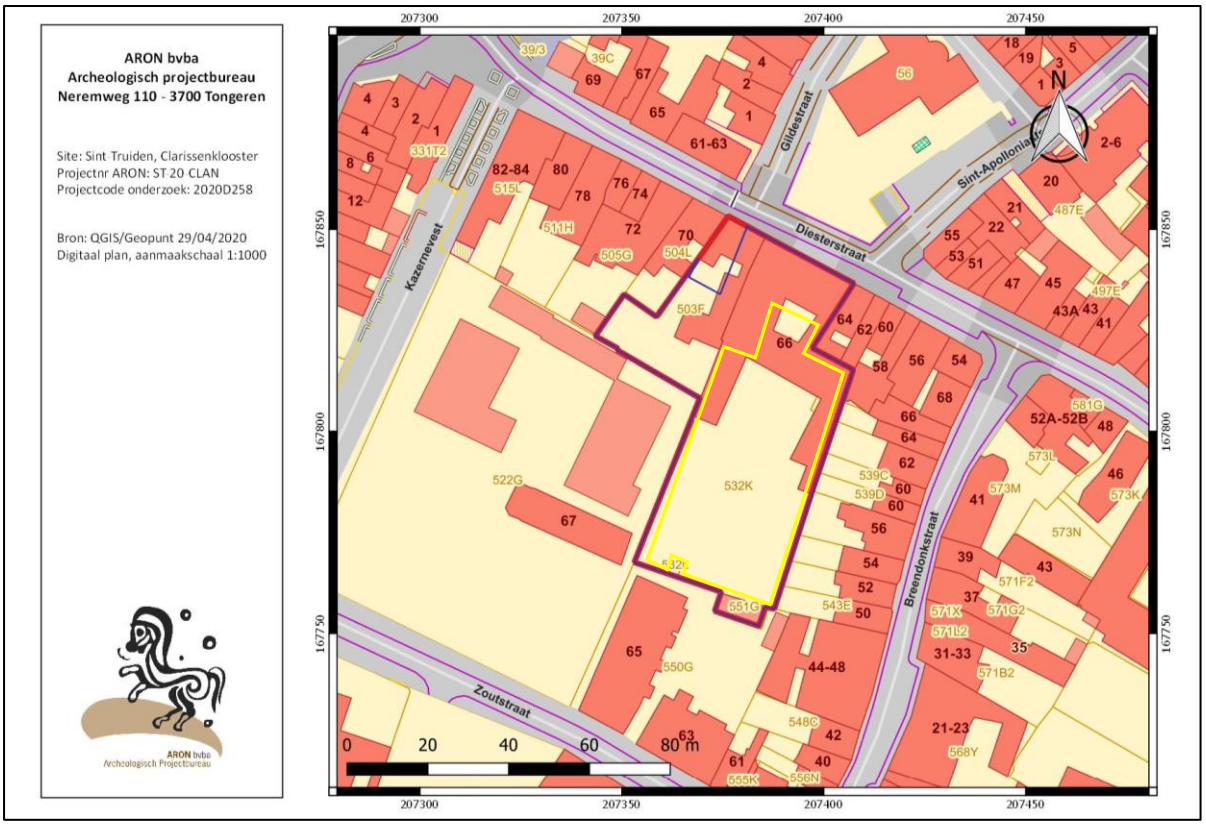

Afb. 16: Kadastraal plan met perceelgrenzen en aanduiding van het projectgebied van de archeologienota (rood), de huidige te vergunnen zone (blauw) en het onderzoeksgebied van het proefputten- en proefsleuvenonderzoek (geel).

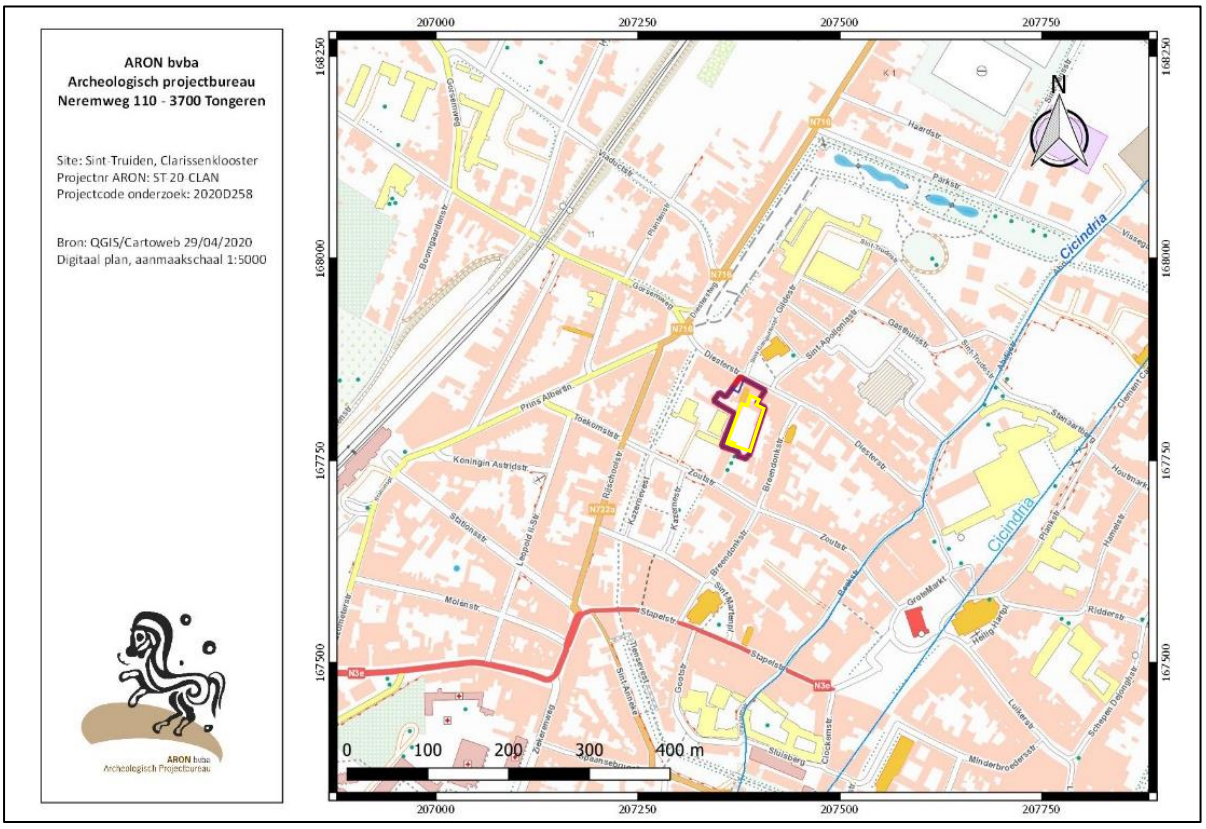

Afb. 17: Uittreksel uit de topografische kaart met en aanduiding van het projectgebied van de archeologienota (rood), de huidige te vergunnen zone (blauw) en het onderzoeksgebied van het proefputten- en proefsleuvenonderzoek (geel) (Uittreksels uit Cartoweb.be met toelating van het Nationaal Geografisch Instituut C18008 – www.ngi.be)

1.2 Onderzoeksvragen en randvoorwaarden

Doel van het aanvullend vooronderzoek met ingreep in de bodem, is dat het archeologisch erfgoed opgespoord, geregistreerd, gedetermineerd en gewaardeerd wordt.

Verder wordt de potentiële impact van toekomstige geplande werken op de al dan niet goed bewaarde bodems en het mogelijke aanwezige archeologisch erfgoed ingeschat. Onderdeel van de evaluatie is dat er mogelijkheden gezocht worden om in situbehoud te bewerkstelligen en, indien dit niet kan, er aanbevelingen worden geformuleerd voor een vervolgonderzoek.

In onderstaande tekst worden volgende onderzoeksvragen beantwoord:

Landschappelijke context:

- In hoeverre is de oorspronkelijke bodem (moederbodem) bewaard gebleven? Kunnen we deze beschrijven en duiden?
- Waar wijst het bodemprofiel op een ophoging en/of egalisatie van het terrein? Is er sprake van een verstoring van het bodemprofiel? Een afgraving? Zo ja, waar en tot welke diepte is hier sprake van? Om welke ingrepen gaat het? Is hier een natuurlijke of een antropogene verklaring voor?

Archeologische sporen en structuren:

- Zijn er sporen aanwezig? Zo ja, geef een beknopte omschrijving.
- Hoe is de bewaringstoestand van de sporen?
- Wat is de aard, de omvang en de datering van de aangetroffen archeologische resten?
- Wat is de stratigrafie van de site?
- Zijn er sporen die gelinkt kunnen worden aan de vroegere bouwfases van het klooster of aan een voorafgaandelijke middeleeuwse of pré-middeleeuwse ingebruikname van het terrein, meer bepaald bewoningssporen en/of sporen van tuininrichting?
- In hoeverre kunnen er gebouwplattegronden worden herkend en kunnen er uitspraken worden gedaan met betrekking tot de typen plattegronden en functionele en constructieve aspecten van de gebouwen? Is er sprake van herstelfasen? Zijn er aanwijzingen voor interne organisatie binnen de gebouwen?
- Hoe eindigde iedere bewoningsfase (brand, afbraak, verbouwing,…)?
- Zijn er sporen aanwezig van tuininrichting en cultiveringslagen? Hoe was de zone ingedeeld? Is er een evolutie in tijd waar te nemen?
- Zijn er naast bewoningssporen en structuren en sporen van een tuininrichting ook sporen die wijzen op andere specifieke activiteiten? Zo ja, wat is de datering, de aard en de omvang (kleinschalig, eigen gebruik versus grootschalig, marktgericht) van deze activiteiten? Passen deze in de historische context van de locatie?
- Zijn er indicaties voor de aanwezigheid van funeraire contexten vast te stellen? Zo ja;
    - Hoeveel niveaus zijn er te onderscheiden?
    - Wat is de omvang?
    - Komen er oversnijdingen voor?
    - Wat is het, geschatte, aantal individuen?
- Zijn er sporen, spoorcombinaties of archeologische structuren vast te stellen of te verwachten onder de aanwezige bebouwing en de kelderniveaus?

Archeologische vindplaatsen

- Zijn er één of meerdere archeologisch relevante niveaus die door middel van bijkomend onderzoek (opgraving) dienen onderzocht te worden? Op welke diepte bevinden deze zich? Hoeveel opgravingsvlakken zullen er moeten worden aangelegd om de archeologie en de stratigrafische opbouw van de site wetenschappelijk te documenteren en te begrijpen? Kan er een zone voor vervolgonderzoek afgebakend worden?

Vervolgonderzoek

- Is verder onderzoek noodzakelijk? Indien ja, motiveer de keuze van de te gebruiken methode.

1.3 Werkwijze, verloop en actoren

Op 2 september 2021 werd via het archeologieportaal bij het Agentschap Onroerend Erfgoed een melding van de aanvang van het onderzoek ingediend met referentie ID 5136.

Het proefsleuven- en proefputtenonderzoek werd uitgevoerd op 8 en 9 september2021. Patrick Reygel (*ARON bv*) was de veldwerkleider en Sebastiaan Augustin (*ARON bv*) was aanwezig als assistent-archeoloog. De graafwerken werden uitgevoerd door de initiatiefnemer. Petra Driesen (*ARON bv*) volgde het project zowel intern als op het veld op. Onmiddellijk na registratie werden de proefsleuven en putten gedicht omwille van veiligheidsoverwegingen. Het assessment werd geschreven door Patrick Reygel en Petra Driesen. Het aardewerk werd gedetermineerd door Natasja De Winter.

Het programma van maatregelen, zoals omschreven in de in akte genomen archeologienota (ID 18456), voorzag in een proefsleuven- en proefputtenonderzoek waarbij twee parallelle sleuven ingeplant zouden worden in het centrale en zuidelijke deel van het onderzoeksterrein, ter hoogte van de huidige tuin. De sleuven dienden in het noorden, zuiden, dan wel centraal verdiept te worden (cfr. drie proefputten), dit om de stratigrafie van de site te bekijken tot op het niveau van de moederbodem. Het vlak van de sleuven was namelijk voorzien op het eerste archeologische niveau dat mogelijks hoger lag dan de moederbodem. Kijkvensters of volgsleuven waren niet voorzien. In totaal kon op deze manier 172 m² of 7,4 % van de totale te onderzoeken oppervlakte (2.316 m²) onderzocht worden.[16]

Het programma van maatregelen werd tijdens het onderzoek in een ietwat aangepaste vorm gevolgd. De proefputten werden eerst gezet om de stratigrafie van het terrein en het niveau van het eerste archeologische vlak te bepalen. In plaats van de drie geplande proefputten werden zes proefputten aangelegd van ca. 2 op 3 m omvang, steeds in het midden en aan de uiteindes van de later te graven sleuven.

Bij de aanleg van de eerste twee proefputten bleek de moederbodem zich op grote diepte te bevinden (> 2 m onder het maaiveld). De onstabiele en natte profielwanden maakte dat het onveilig was om de overige putten tot in de moederbodem aan te leggen. Om toch het niveau ervan te kunnen peilen werden de putten tot op een diepte van ca. 2 m onder het maaiveld aangelegd, waarna via een handmatige boring tot in de moederbodem werd geboord: zo werd BP1 in PP1 gezet, BP2 in PP3, BP3 in PP4, BP4 in PP5 en BP5 in PP6.

Vervolgens werden de twee proefsleuven aangelegd. Deze werden ingepland volgens de voorziene oriëntatie en locatie maar dienden aan de noordoostzijde ingekort te worden door de aanwezigheid van een ondergrondse

[16] Het programma van maatregelen vermelde een oppervlakte van 96 m² of 5,3 %. Dit is echter foutief berekend.

beerput of citerne evenals de aanwezigheid van te bewaren bomen/struiken. Het klooster was immers nog bewoond en de zusters wilden graag zo lang mogelijk van hun tuin gebruik maken. De sleuven hadden uiteindelijk een lengte van 32 m (NO) en 30 m (ZW). Op deze wijze werd in totaal ca. 142 m² of 6,1 % van de oppervlakte onderzocht (ca. 2.316 m²). Dit percentage wordt voor dit project – gezien de aanwezigheid van een site met een complexe verticale stratigrafie en de beperkte zone waar er diepgaande bodemingrepen zullen plaatsvinden – als voldoende groot geacht om de onderzoeksvragen te kunnen beantwoorden.

Alle profielen van de proefputten werden volledig handmatig opgeschoond en geregistreerd, conform de bepalingen in Hoofdstuk 10 van de *Code van Goede Praktijk*. Er werden op deze manier voldoende bodemprofielen geregistreerd zodat een transect in de lengte- en breedterichting ontstaat. De aanleg van de sleuven en putten gebeurde machinaal door middel van een 16 ton kraan op rupsbanden voorzien van een platte graafbak van 2m breed. De sleuven werden aangelegd op het eerste archeologische niveau op een diepte van ca. 100 cm onder het maaiveld.

Er kwamen gedurende het onderzoek 32 archeologische sporen aan het licht. Deze werden geregistreerd conform CGP 8.6. Er werden geen sporen gecoupeerd gezien de kenniswinst voldoende groot werd geacht en om een eventueel vervolgonderzoek zo min mogelijk te verstoren.

Gedurende het onderzoek kwamen 29 archeologische vondsten aan het licht uit negen contexten. Deze werden geregistreerd conform CGP 8.6. Er werden tijdens het onderzoek geen stalen genomen.

De veldarcheologen waren voorzien van het gebruikelijk handgerief om een kwalitatief en een correct archeologisch onderzoek uit te voeren. Voor de registratie van profielen, sleuven, putten, sporen en vondsten was een Nikon D3200 fotocamera, een schaallat, een bodemkundig meetlint, een noordpijl en een fotobord beschikbaar, voorzien van de correcte informatie (CGP 6.7). De analoge registratie werd op het terrein uitgevoerd conform CGP 8.6. Daarnaast had het veldteam de beschikking over een Leica GPS. Alle profielputten, proefsleuven en profielkolommen en sporen werden ingemeten door middel van deze GPS, met de planimetrie in Lambert coördinaten (ESPG:31370), altimetrie ten opzichte van de Tweede Algemene Waterpassing, conform CGP 6.3. De veldwerkleider hield ook dagrapporten bij.[17]

De GPS opmetingen werden uitgelezen in AutoCAD. De gegevens werden verwerkt om de gevraagde plannen (sleuvenplannen, overzichtsplan, profielen) op te leveren die conform CGP 6.3 werden opgesteld.[18] De profieltekeningen werden gedurende de verwerking gedigitaliseerd in AutoCAD, conform CGP 6.4 en CGP 6.5[19]. GIS-bestanden werden opgemaakt in QGis.

Bij de uitwerking van het onderzoek werden sporen- en vondstenlijsten opgemaakt. De foto's werden op zo'n manier hernoemd opdat de benaming van de foto's de gegevens uit de fotolijst omvat (CGP 6.11). In *BIJLAGE 15* is een overzicht van de mappenstructuur met benaming van de foto's weergegeven.

[17] Zie bijlagen.
[18] Zie bijlagen.
[19] Zie bijlagen.

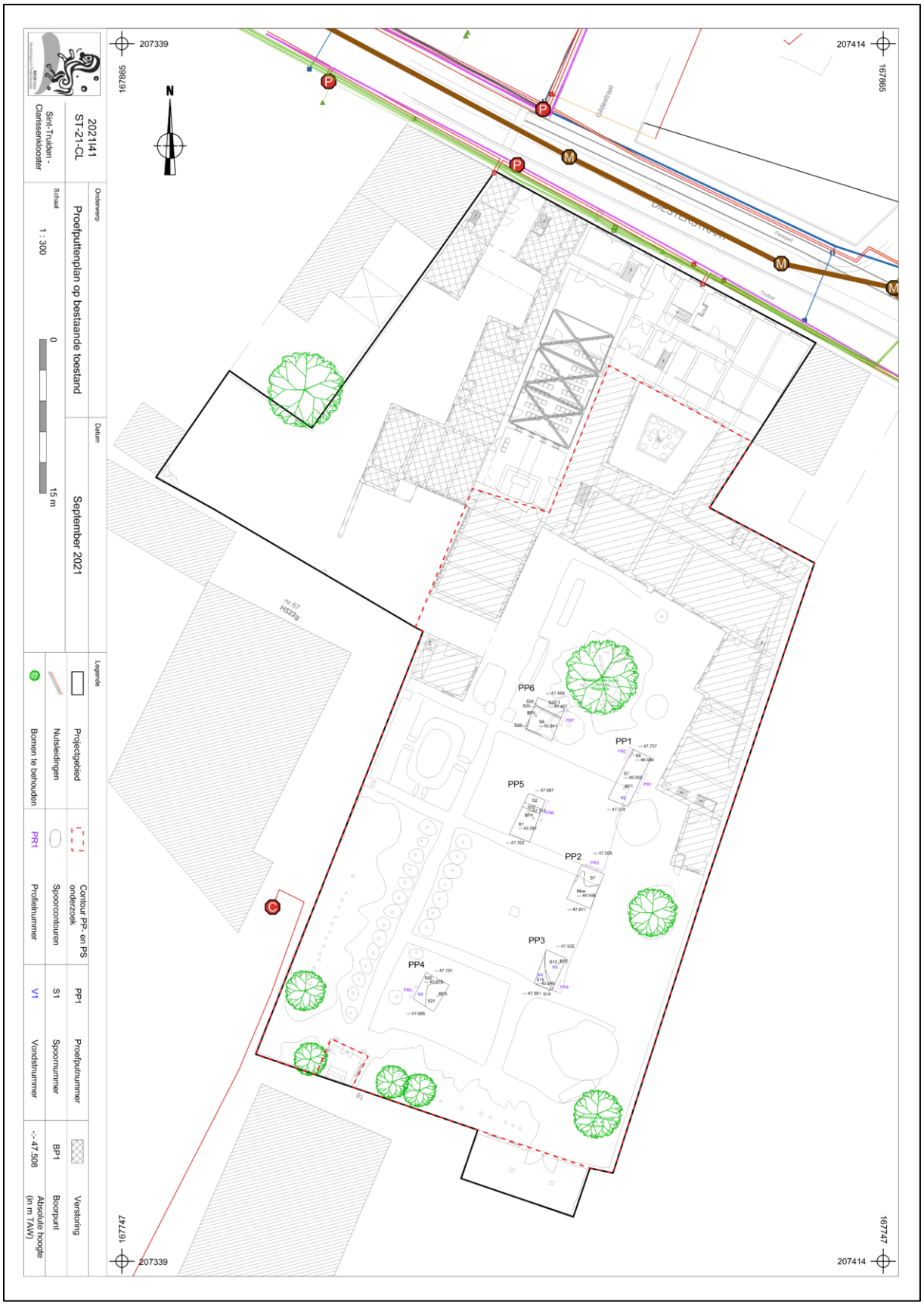

Afb. 18: Situeringsplan van de uitgevoerde proefputten geprojecteerd op de bestaande toestand (Bron: ARON bv, dd. 14/09/2021, 2021I41).

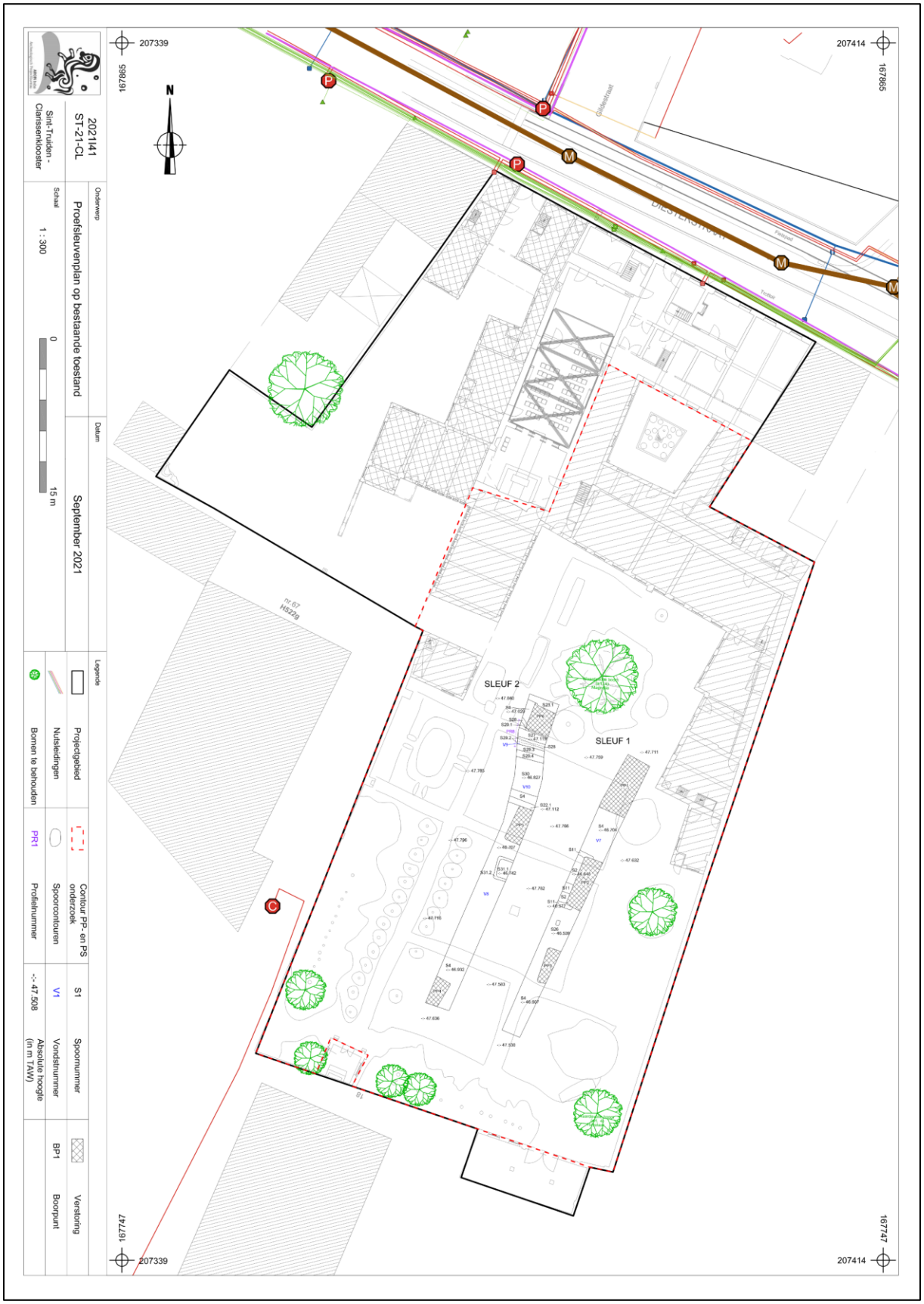

Afb. 19: Uitgevoerd proefsleuvenplan geprojecteerd op de bestaande toestand. De gearceerde zones geven de ligging van de proefputten weer (Bron: ARON bv, dd. 14/09/2021, 2021I41).

2. Assessment

2.1 Landschappelijke opbouw van het onderzoeksgebied

2.1.1 Beschrijving

In proefput 2 en boringen 3 (PP4), 4 (PP5) en 5 (PP6) werd zuivere leem aangetroffen onder een pakket antropogene lagen op een diepte van respectievelijk 44,56 m TAW, 44,97 m TAW, 44,79 m TAW en 45,24 m TAW of tussen de 3,2 m en 2,5 m onder het maaiveld (*Afb. 20 en 21*). Deze droge leem, die als de natuurlijke bodem herkend werd, was vrij egaal beige van kleur en bevatte geen bijmenging. Bodemontwikkeling ontbrak.

In boring 1 (PP1) werd geen leem maar een kleiige, zandige lichtgroene laag aangetroffen op 44,15 m TAW of 3,6 m onder het maaiveld (*Afb. 22*).

Enkel ter hoogte van proefput 3 kon de landschappelijke opbouw niet volledig bepaald worden. Een harde puinlaag blokkeerde drie pogingen van boring 2 om dieper dan 44,45 m TAW te boren.

De grondwaterspiegel werd nergens aangetroffen.

Afb. 20: Proefput 2 met deels ingestorte wanden en zicht op de afgetopte moederbodem bestaande uit beige leem op ca. 3,2 m diepte. Onderaan zijn enkele aflijningen van de oudste sporen zichtbaar.

Afb. 21: Boring 4 in proefput 5 met moederbodem bestaande uit beige leem op ca. 3 m diepte.

Afb. 22: Boring 1 in proefput 1 met natte antropogene lagen en kleiige, zandige tertiaire bodem op 3,6 m diepte.

2.1.2 Interpretatie

De bevindingen uit de proefputten en boringen komen overeen met de bodemkaart. De leembodem kan gezien worden als het quartaire pakket brabantleem. Opvallend was wel de afwezigheid van een B-horizont en bioturbatie. We kunnen dan ook veronderstellen dat de oorspronkelijke bodem afgetopt of afgegraven is geweest. Het feit dat op het huidige perceel de moederbodem aanzienlijk dieper gelegen is dan op het aansluitende terrein ten westen (perceel 503f) (2,5 m –mv t.o.v. 1 m –mv[20]) lijkt dit te bevestigen. Dit verschil is namelijk te groot om louter en alleen aan de ligging van beide percelen op de flank van de vallei van de Cicindria te wijten.

De vaste grond was in het noordoostelijke deel van het terrein - ter hoogte van boring 1 (PP1) - het diepst gelegen. Hier werd tevens onmiddellijk de tertiaire ondergrond aangeboord. Vermoedelijk is de quartaire leem hier volledig verdwenen. Opvallend was ook de grotere vochtigheid van de bovenliggende antropogene lagen in deze meest noordelijk gesitueerde proefput.

[20] Zie § 3. Archeologische voorkennis.

2.2 Sporen, spoorcombinaties en archeologische structuren

2.2.1 Beschrijving

2.2.1.1 Globale stratigrafie

Op het terrein werd een dikke antropogene gelaagdheid aangetroffen bestaande uit vijf donker gekleurde pakketten of zwarte lagen (*Afb. 23*) die ervoor gezorgd hebben dat het terrein (na aftopping ervan terug) opgehoogd werd.

Bovenop de moederbodem die tussen de 3,2 m en 2,5 m onder het maaiveld aangesneden werd, werd laag S7/32 aangetroffen in de proefputten 1, 2, 4 en 5. Deze 60 cm dikke lichtgrijze leemlaag had lichtbruine/groene fosfaatvlekken en was vermengd met weinig spikkels houtskool en baksteen. De vondst van een steengoedfragment met een paarse engobe[21] dateert deze laag na 1300.
Deze laag werd steeds afgedekt door een grijze leemlaag van ca. 60 cm dikte (S6 in proefputten 1, 2, 5 en 6) vermengd met weinig spikkels houtskool, baksteen en enkele spikkels steenkool. Beide lagen (S7/S32 en S6) liepen waarschijnlijk door tot het uiterste zuiden van het terrein. Helaas werden in de proefputten die op dit deel van het terrein werden aangelegd (PP 3 en 4) enkele grote puinrijke kuilen aangesneden, waardoor dit niet volledig zeker is.
Vervolgens werd het volledige terrein (PP1-3 en 5) afgedekt door een 40-50 cm dikke bruingrijze leemlaag (S4) met weinig spikkels baksteen, steenkool, houtskool, kalk en mortel. Uit het pakket kon een fragment industrieel wit aardewerk[22] ingezameld worden, wat wijst op een datering van het pakket na 1750. In deze laag die zich op een diepte van ca. 1 m onder het maaiveld bevond, werd het vlak van sleuven 1 en 2 aangelegd.
Hierboven bevond zich een 40 tot 80 cm dikke zwartbruine leemlaag (S2 in PP1-5) vermengd met spikkels leisteen, houtskool, baksteen en kalkmortel. De jongste laag die het volledige terrein afdekte, was een 30 cm dikke bruine bouwvoor die de tuinlaag van de huidige kloostertuin vormt.

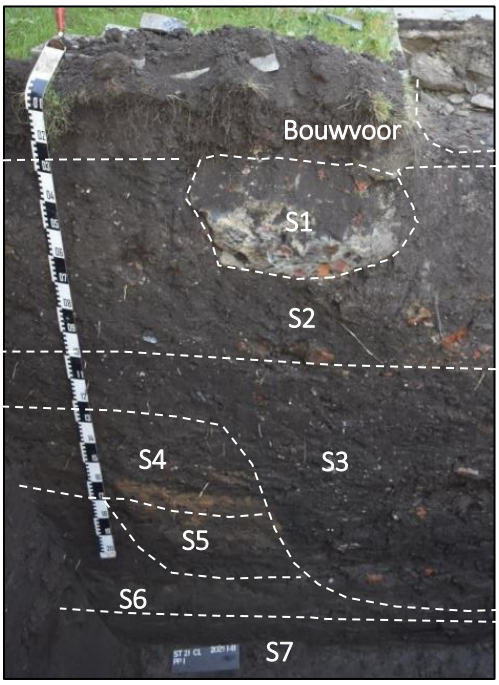

Afb. 23: Profiel 1 in proefput 1 met onder meer de verschillende lagen die over het volledige terrein voorkomen: S2, S4, S6 en S7.

[21] V2 uit S7.
[22] V7 uit S4.

→ *Afb. 24: Sporenplan geprojecteerd op Bestaande Toestand. De constructiesporen zijn in het grijs ingekleurd.*

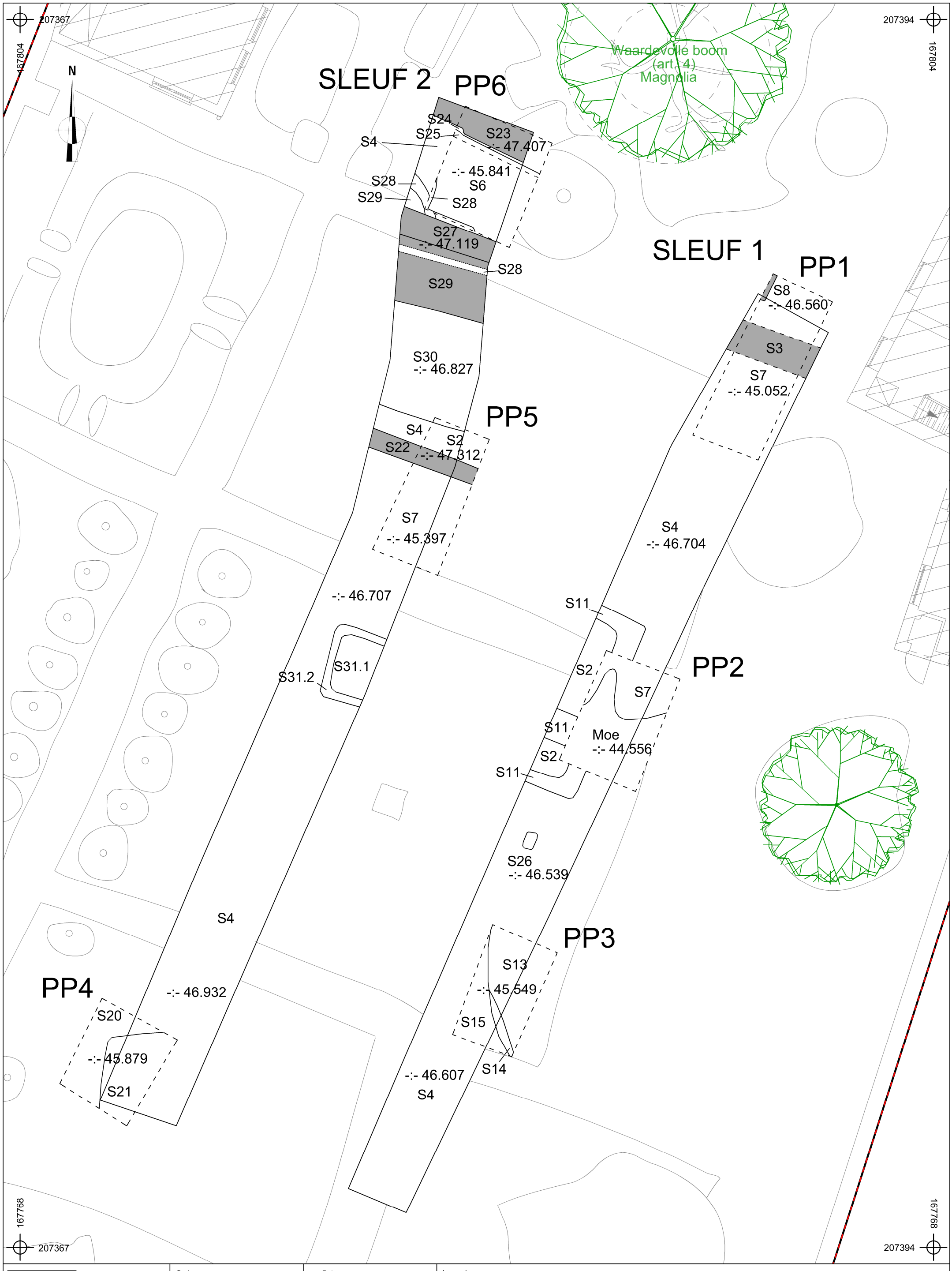

2021I41 ST-21-CL	Onderwerp	Datum	Legende		
	Overzichtsplan op bestaande toestand	Juni 2022	Projectgebied	Constructieresten kloostervleugel eind 18de eeuw	
Sint-Truiden - Clarissenklooster	Schaal 1 : 100	0 — 5 m	Spoorcontouren	-:- 47.508	Absolute hoogte (in m TAW)
			S1	Spoornummer	

ARON bvba
Archeologisch Projectbureau

2.2.1.2 Sporen en structuren

In bovenstaand beschreven lagen konden meerdere sporen onderscheiden worden: het betreffen kuilen - vaak zeer puinrijk - en constructiesporen van een oudere kloostervleugel (*Afb. 24*).

De oudste sporen in het onderzoeksgebied betreffen kuilen met een donkergrijze kleur die uitgegraven waren in de moederbodem en die zich op een diepte van 3,2 m onder het maaiveld bevonden. Deze sporen waren echter moeilijk te registreren gezien op slechts één plaats de moederbodem duidelijk in het vlak kon geregistreerd worden (PP2, *Afb. 20*), waarbij de profielwanden instortte.

Jongeren sporen betroffen kuilen, constructieresten en uitbraaksporen die vanuit en doorheen de verschillende zwarte lagen aangelegd of gegraven waren.

Zo werden twee kuilen aangetroffen die vanuit de top van laag S6 uitgegraven waren en door laag S4 afgedekt werden: kuil S5 (PP1, *Afb. 23*) en kuil S12-16 (*Afb. 25-26,* PP3). Kuil S5 was enkel zichtbaar in het profiel van de profielput. Het betrof een grijze/beige gevlekte kuil van 35 cm diep met weinig spikkels houtskool, baksteen en steenkool in de vulling. Kuil S12-16 (*Afb. 25-26*) was minstens 1,8 m diep en had een gelaagde puinrijke opvulling bestaande uit minimaal vijf donkergrijze tot lichtgrijze lagen met spikkels houtskool, kalk, baksteen, kalkmortel, steenkool en leisteen in wisselende hoeveelheden. Door de onderste laag kon niet geboord worden door de harde en grote puinbrokken. Het steenkool dat in deze kuilen aanwezig is, wijst op een laat- of postmiddeleeuwse datering van de sporen. De vondst van een fragment industrieel wit aardewerk in één van de lagen van de puinrijke kuil S12-16, nl laag S13 (V3), wijst zelfs op een datering van dit spoor na 1750.

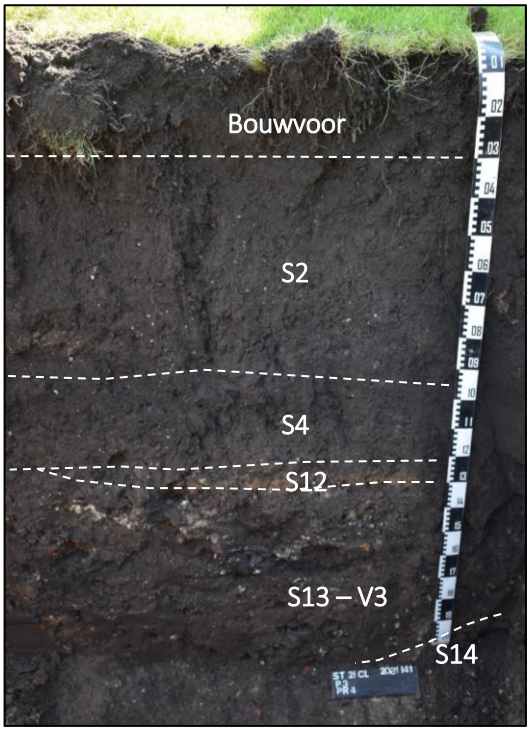

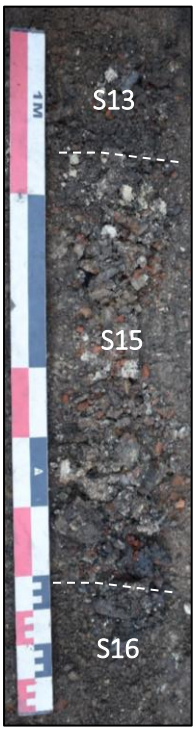

Afb. 25-26: Profiel 4 (niks) en boring 2 in proefput 3 (rechts) met puinkuil S12-16 onder laag S4.

In het noordelijke deel van het onderzoeksgebied, allen in sleuf 2 gesitueerd, kwamen enkele parallelle muurresten (S8, S22, S23 en S27), een lemen vloer (S29) en een uitbraakspoor (S3) voor die tot éénzelfde bouwfase behoren (*Afb. 27*). De sporen waren door laag S4 gegraven en werden door laag S2 afgedekt. Zowel de vloer als enkele van de muren vertoonden sporen van brand en waren na opgave van het gebouw deels uitgebroken.

Muur S22 betrof een NW-ZO georiënteerde muur van ca. 0,5 m breed (*Afb. 28-29*). Deze bestond uit een 1 m hoge fundering van onregelmatig gemetste baksteenfragmenten, gevat in witgele kalkmortel waarboven een 0,5 m hoge muur bewaard was. Deze muur was gemetst in afwisselende rijen streks en kops gemetste bakstenen (22 x 12 x 5 cm) en gevat in witte kalkmortel.

Zes meter noordelijker bevond zich muur S27 (*Afb. 30*) die parallel aan muur S22 gelegen was.
De opbouw van deze muur kon niet achterhaald worden omdat enkel de bovenzijde zichtbaar was maar de muur had een breedte van 0,7 m en was eveneens uit baksteen opgebouwd, gevat in witgele kalkmortel. Enkele stenen bleken verbrand te zijn.

Afb. 27: Zicht op het noordelijk uiteinde van sleuf 2 met muurresten S22, S23 en S27.

Aan weerszijde van de muur bevond zich een deels verbrand pakket leem (S29), dat plaatselijk versinterd was (S29.3). Het betreft hier de restanten van een lemen vloer. Het merendeel van deze verbrande leemlaag was aan de zuidelijke zijde van de muur gesitueerd; enkele kleinere zones bevonden zich aan de noordelijke zijde. Door de brand verkleurde ook de onderliggende laag S4 zwartbruin, waardoor deze laag hier als S28 benoemd werd. De muur en de vloer waren gedeeltelijk geruimd door uitbraakspoor S30. Muur S27 heeft buiten de proefsleuf waarschijnlijk in oostelijke richting verder gelopen. In PP1 werd immers in het verlengde van deze muur uitbraakspoor S3 aangetroffen (*Afb. 23*). De donkerzwartbruine leemvulling van het 1 m diepe uitbraakspoor bevatte fragmenten baksteen, houtskool en steenkool en weinig lei, kalk en kalkmortel.

2,8 m ten noorden van muur S27 bevond zich een derde bakstenen muur S23 die parallel aan de vorige twee muren gelegen was (*PP 6, Afb. 31*). De muur had net als muur S22 een fundering van onregelmatig gemetste baksteenfragmenten, gevat in kalkmortel. Ditmaal was het echter een beigebruine kalkmortel en had de fundering slechts een hoogte van 0,5 m. Hierboven bevond zich een muurrestant van 0,5 m hoog en 0,6 m breed. De bakstenen, waarvan sommige duidelijk verbrand, waren onregelmatig gemetst in grijze kalkmortel. Aan de zuidzijde van de muur was een witgrijze laag kalkmortel (S24) tegen de zijkant aangebracht.

Afb. 28-29: Proefput 5 met muur S22

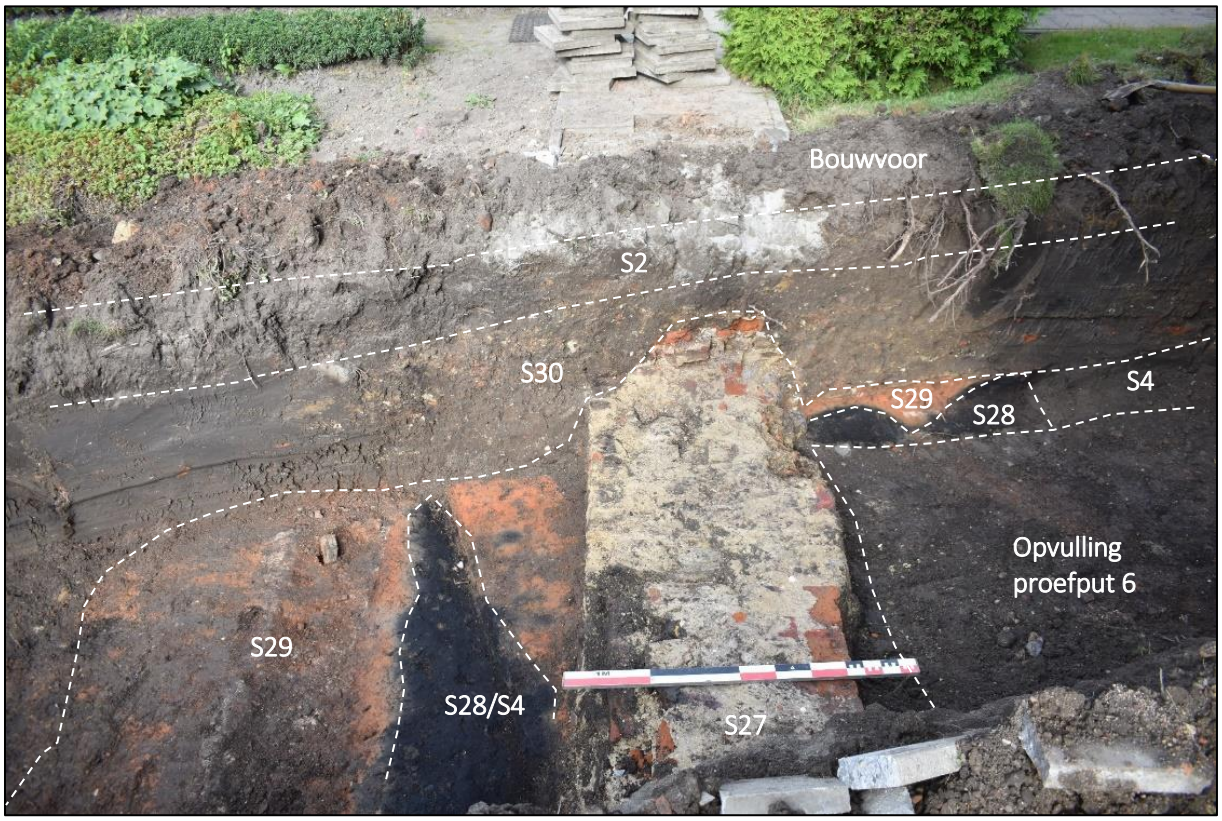

Afb. 30: Sleuf 2 met muur S27, uitbraakspoor S30 en de verbrande lemen vloer S29 bovenop de verbrande ondergrond S28/S4.

Afb. 31: Proefput 6 met muur S23 en puinkuil S25.

Een laatste muurfragment dat waarschijnlijk ook tot deze bouwfase behoort is S8. Deze muur of fundering werd ten oosten van de andere muren aangetroffen, in de noordhoek van PP1. De muur was grotendeels uitgebroken. Als gevolg hiervan was slechts een muurdeel van 0,4 op 0,8 m lang en 0,6 m hoog bewaard. De onregelmatige baksteenfragmenten waren soms verbrand en gevat in witte kalkmortel.

Verder werden er in laag S4 nog vijf kuilen aangetroffen die doorheen deze laag uitgegraven. Het betrof meer concreet de kuilen S11, S17-20, S21, S26 en S31. Deze waren allen ten zuiden van bovenstaand beschreven constructiesporen gelegen. Drie ervan bevatten veel puin.

S11 was een 0,4 m diepe puinkuil in sleuf 1 opgevuld met fragmenten baksteen en kalkmortel.
S17-20 waren lagen van een puinrijke kuil in proefput 4 met een beige tot grijze kleur en vermengd met spikkels kalk, kalkmortel, baksteen, houtskool, steenkool en leisteen in wisselende hoeveelheden. Deze kuil werd op doorsneden door een rechthoekige kuil (S21) opgevuld met zeer veel kalkmortel en weinig fragmenten baksteen en houtskool.
Kuil S26 in sleuf 1 was een kleine rechthoekige kuil van 0,3 op 0,4 m met een gelijkaardige zwartbruine leemvulling als S2.
Een laatste puinkuil, S31 (*Afb. 32*), werd in het midden van sleuf 2 aangetroffen en had een rechthoekige vorm van 1 op 2 m. De kuil bevatte centraal een verzakte donkerbruine leemlaag met weinig spikkels baksteen en kalkmortel en toonde aan de rand reeds de dieperliggende witgrijze vulling vermengd met zeer veel baksteen, kalkmortel en weinig lei, houtskool en steenkool.

De meest recente sporen die aangetroffen werden, betroffen S1 een recent funderingsrestant in proefput 1 (*Afb. 23*) en S25 een puinrijke kuil in proefput 6 (*Afb. 31*). Beide sporen waren - vanuit de bouwvoor - doorheen het jongste ophogingspakket S2 gegraven. Kuil S25 was minstens 1,5 m diep en had een zwartbruine vulling vermengd met veel baksteen, leisteen, houtskool, steenkool en kalk.

Afb. 32: Sleuf 2 met laag S4 en kuil S31.

2.2.2 Interpretatie

De algemene terreinopbouw en de diepte van de moederbodem toont aan dat het terrein door afgraving geëgaliseerd werd, waarna het doorheen de tijd meerdere malen opgehoogd werd.

De oudste sporen konden door hun diepe liggen niet bestudeerd worden, maar uit de resultaten van de opgraving op het perceel net ten noordwesten zouden we kunnen veronderstellen dat hier eveneens volmiddeleeuwse sporen aanwezig zijn.
Laag S7/32 kan als een laatmiddeleeuwse egalisatielaag gezien worden. Laag S6 heeft een jongere datering. De laag is mogelijk reeds postmiddeleeuws, gezien de spikkels steenkool die erin aanwezig zijn. Ook is vanuit de top van dit pakket een kuil gegraven met een scherf industrieel wit erin. Deze kuil kan dan ook niet voor 1750 gegraven zijn, gezien dergelijk aardewerk toen nog niet geproduceerd werd. Laag S4 dateert - op basis van een vondst industrieel witbakkend aardewerk - eveneens ten vroegste in de tweede helft van de 18de eeuw. De laag bevatte constructieresten van een gebouw dat afgebrand is en daarna deels uitgebroken. Uitgaande van de ligging van deze sporen in het noordelijke deel van het onderzoeksgebied zou het kunnen gaan om de oudere NW-ZO georiënteerde kloostervleugel die afgebeeld wordt op de *Ferrariskaart* uit 1771-1778. Hoewel de correctheid van de *Ferrariskaart* soms twijfelachtig is, lijkt de situering van de muurresten toch overeen te komen met deze kloostervleugel (*Afb. 33*). Op het *Primitief kadaster* uit 1840 is de vleugel niet meer zichtbaar, waardoor we vermoeden dat een brand op het einde van de 18de eeuw / het begin van de 19de eeuw de vleugel heeft vernield, mogelijk gelijktijdig met de opheffing van het klooster rond 1798.

Ten zuiden van de gebouwresten komen verspreid over het terrein kuilen voor waarvan verschillende erg puinrijk zijn. Dit puin is zeer waarschijnlijk afkomstig van de afbraak van de oude kloostervleugel. Laag S4 kan dan ook gezien worden als aan een egalisatieniveau voor de bouw van het klooster.

Laag S2 betreft een egalisatie die gebeurde in de 19de eeuw nadat de Clarissengemeenschap zich in de overblijfselen van het klooster vestigde.

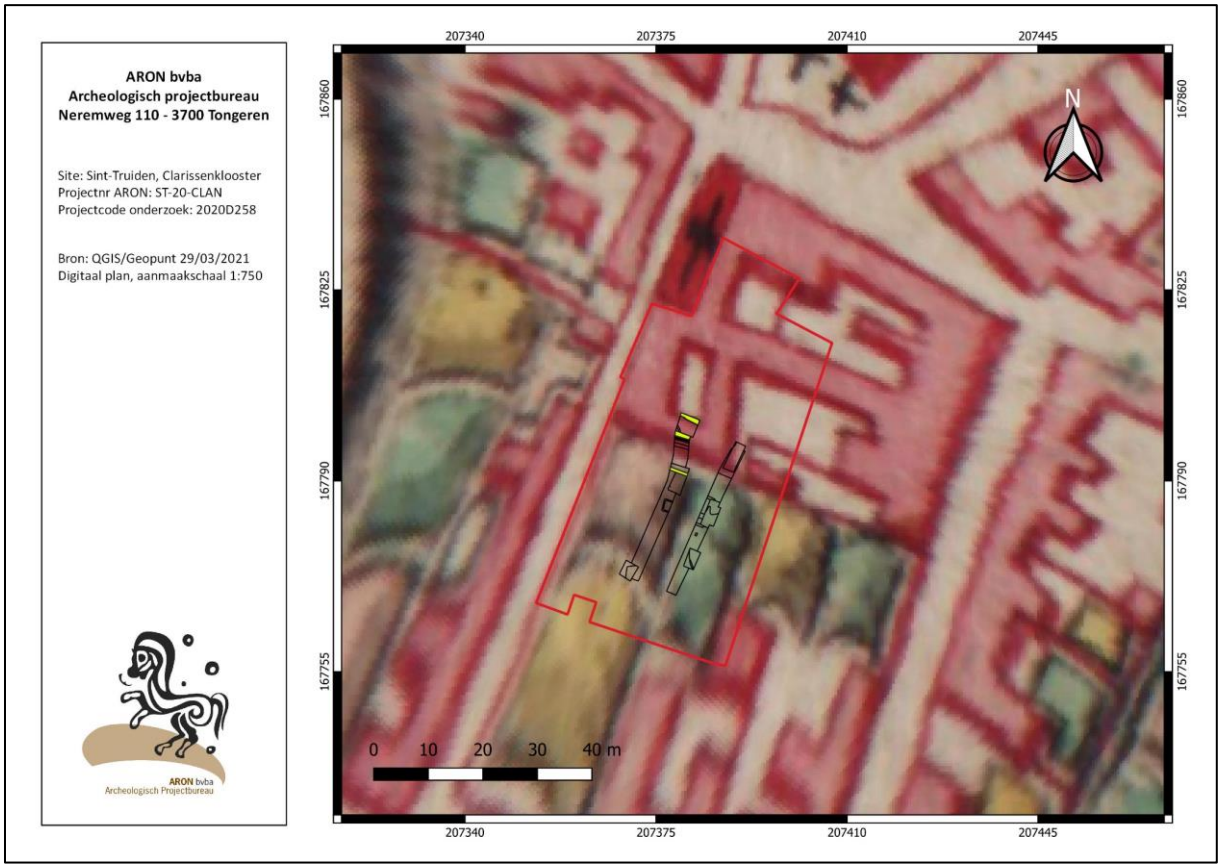

Afb. 33: Gegeoreffereerd detail uit de Kabinetskaart van de Oostenrijkse Nederlanden, opgesteld op initiatief van Graaf de Ferraris (1771-1778) met situering van het onderzoeksgebied (rood), de projectie van de sleuven, proefputten en sporen (zwart) en de aangetroffen muurresten (geel).

2.3 Vondsten

In totaal werden tijdens het onderzoek 29 vondsten aangetroffen. Het betreft 23 fragmenten aardewerk uit negen contexten, vijf fragmenten van ijzeren nagels en één niet determineerbaar fragment.

2.3.1 Het aardewerk

Het ingezamelde aardewerk is niet ouder dan de 14de eeuw en bestaat hoofdzakelijk uit roodbakkend geglazuurd aardewerk. Daarnaast werd een weinig witbakkend aardewerk aangetroffen, waarvan een enkel fragment Maaslands blijkt te zijn (V8 uit S4). Er werd ook een fragment steengoed ingezameld voorzien van een paarse engobe (V2 uit S7). Het jongste aardewerk betreft twee fragmenten industrieel witbakkend aardewerk uit S13 en S4 (V3 en V7). Dergelijk aardewerk werd tussen 1750 en 1950 geproduceerd.

2.3.2 Overige vondsten

Naast de fragmenten aardewerk werden er ook vijf fragmenten van vier ijzeren nagels aangetroffen in de verbande leemlaag S29.2. Deze waren allen sterk verbrand, deels verroest en gesmeed met een platte kop. Vermoedelijk moeten deze tot een houten constructie behoren die verbrand raakte samen met de leemlaag.

2.4 Assessment van stalen

Tijdens het onderzoek werden geen stalen ingezameld. Er kon dan ook geen assessment uitgevoerd worden.

2.5 Conservatie-assessment

De metaalvondsten zijn vervaardigd uit ijzer dat, als het in de bodem terechtkomen, beginnen te corroderen.[23] Desondanks zijn de nagels redelijk goed bewaard. De objecten verder behandelen en conserveren heeft echter weinig meerwaarde Naar preventieve conservatie toe dienen de metalen objecten van dit project in een droge micro-omgeving (100% luchtdichte doos) met vocht absorberende silicagelkorrels bewaard te worden. De objecten dienen tevens in zuurvrije materialen verpakt te worden. De vondstenkaarten horen apart in een zakje gestoken te worden die in het vondstzak van het metalen voorwerp in kwestie moet worden toegevoegd. Streefdoel is 0% RV voor onbehandelde en behandelde objecten.[24] Aanvullend wordt er geadviseerd om stabiele objecten regelmatig na te kijken op actieve corrosie.

Het aardewerk dient niet geconserveerd te worden.

[23] Cleeren (2014) 44.
[24] Cleeren (2014) 76.

3. Conclusie

3.1 Interpretatie van de site

Het proefputten- en proefsleuvenonderzoek wijst op de aanwezigheid van sporen uit de late middeleeuwen en de moderne tijd. Er zijn ook nog oudere sporen aanwezig die niet onderzocht konden worden omdat ze op meer dan 3,2 m onder het maaiveld gelegen waren. Deze sporen zouden - naar analogie met de sporen op het naastgelegen perceel - mogelijks in de volle middeleeuwen kunnen thuishoren.

De sporen komen voor op vier archeologische niveaus. Een eerste archeologisch niveau bevindt zich op 90 à 110 cm onder het huidige maaiveld, in de top van ophogingspakket S4. Dit niveau dat zo'n 40 tot 50 cm dik is, is op basis van een vondst industrieel witbakkend aardewerk ten vroegste in de tweede helft van de 18de eeuw te dateren. Het niveau bevatte constructieresten van een oudere kloostervleugel die afgebeeld wordt op de Ferrariskaart uit 1771-1778 maar die niet meer weergegeven wordt op het primitief kadaster uit 1840. Ten zuiden van de gebouwresten komen verspreid over het terrein kuilen voor waarvan verschillende erg puinrijk zijn. Dit puin is zeer waarschijnlijk afkomstig van de afbraak van de oude kloostervleugel. Laag S4 kan dan ook gezien worden als aan een egalisatieniveau voor de bouw van het klooster.

Een tweede archeologisch niveau bevindt zich op ca. 150 m onder het huidige maaiveld, in de top van laag S6. Dit 60 cm dik pakket is postmiddeleeuws qua ouderdom en wordt doorsneden door enkele puinrijke kuilen.

Een derde archeologisch niveau bevindt zich op ca. 220 cm onder het huidige maaiveld, in de top van laag S7. Vermoedelijk kan dit niveau als laatmiddeleeuws gedateerd worden. Deze laag werd enkel in een proefput aangesneden en bevatte daar geen sporen.

Het laatste archeologische niveau, de moederbodem met daarin de oudste sporen, bevindt zich tussen 250 cm en 320 cm onder het huidige maaiveld. De sporen betreffen kuilen waar de precieze functie niet van gekend is.

Hoewel de beschreven lagen en sporen over het gehele onderzoeksgebied voorkomen, concentreren de gebouwresten zich duidelijk in het noordelijke deel van het onderzoeksgebied, waar volgens de Ferrariskaart de oudere kloostervleugel gelegen was. Het zuidelijke deel is daarentegen eeuwenlang in gebruik geweest als kloostertuin. Dit verklaart het beperkt aantal sporen evenals hun aard (namelijk kuilen) die hier werden aangetroffen.

3.2 Potentieel op kenniswinst

Het proefputten- en proefsleuvenonderzoek wijst duidelijk op de aanwezigheid van een archeologische site met sporen te dateren vanaf de laatmiddeleeuwse periode. Hieronder bevinden zich nog oudere sporen die niet onderzocht konden worden wegens de grotere diepte, maar die naar analogie met de sporen op het naastgelegen perceel mogelijks in de volle middeleeuwen thuishoren.

Ondanks dat een groot deel van het terrein steeds als tuin is gebruikt geweest, zijn er nog sporen van het oude klooster vastgesteld aan de noordzijde van het onderzoeksgebied. Gezien de summiere kennis over het eerste klooster bieden de aangetroffen sporen dan ook een duidelijke meerwaarde in het stadskernonderzoek van Sint-Truiden. Het kennispotentieel bij verder onderzoek wordt dan ook als groot ingeschat.

3.3 Impact van de geplande werken

De initiatiefnemer plant op een 3538 m² groot gebied een nieuwbouw- en verbouwingsproject voor de site van het Clarissenklooster. Binnen een oppervlakte van ca. 2316 m² zullen bodemingrepen plaatsvinden die een impact kunnen hebben op het aanwezige archeologische bodemarchief (*Afb. 34*).

Hieronder wordt enkel de impact van die werken besproken die betrekking hebben op het onderzoeksgebied van de huidige nota. Het betreffen meer concreet de bodemingrepen in het kader van de nieuwbouw, de aanleg van verhardingen, nutsleidingen en riolering evenals de aanleg van een nieuwe kloostertuin.

Enkele te slopen gebouwen en kelders vallen ook binnen het huidige onderzoeksgebied. De sloop van deze kelders zal via een werfbegeleiding opgevolgd worden zoals vastgelegd in een apart Programma van Maatregelen in de archeologienota met ID 18456.[25] Hierbij dienen tevens de relevante bodemprofielen achter de te slopen kelderwanden geregistreerd worden.

De kelders gaan minimaal 2 m diep. Het verwijderen van de keldervloeren zal in het derde archeologische niveau een verstoring veroorzaken.

De diepste bodemingrepen worden verwacht ten oosten van de kapel, waar twee infiltratieputten, twee hemelwaterputten en een regenwaterfilter voorzien worden. Hiervoor wordt een zone van ca. 60 m² uitgegraven tot op maximaal 2 m onder het maaiveld. Deze zone overlapt echter met één uit te breken kelder die min. 2 m diep is en die een oppervlakte van 45 m² inneemt. Enkel binnen een strook van ca. 17 m² ten noorden van deze kelder zal deze bodemingreep een verstoring veroorzaken van minstens de eerste drie archeologische niveaus (*Afb. 35: groen gemarkeerd*).

De nieuwbouwunits zullen op volle grond gefundeerd worden op 0,90 m onder het afgewerkt niveau van het gelijkvloers (47,95 m TAW voor de westelijke nieuwbouw en 47,85 m TAW voor de oostelijke nieuwbouw), hetgeen een verstoring van het eerste archeologische niveau zal veroorzaken (*Afb. 35: rood gemarkeerd*). Enkele van deze units zijn ook gelegen ter hoogte van de oude kloostervleugel.

De noordelijke uiteindes van deze units overlappen echter met één van de uit te breken kelders die reeds tot ministens 2 m diep is uitgegraven. De oostelijke en westelijke nieuwbouwunits zullen dus slechts een oppervlakte van respectievelijk 490 en 280 m² verstoren van het eerste archeologische vlak. Het tweede archeologische niveau (incl. buffer) zal beschermd blijven door de diepere ligging. De drie voorziene liftschachten zullen lokaal wel een verstoring tot -1.60 m t.o.v. het afgewerkt niveau gelijkvloers veroorzaken, elk over een oppervlakte van ca. 6,5 m² en ook het tweede archeologische niveau verstoren (*Afb. 35: blauw gemarkeerd*).

Voor de aanleg van nutsleidingen en riolering worden verspreid over het terrein bodemingrepen verwacht tot op maximaal 1,70 m diepte. De leidingen die beide woonblokken met elkaar verbinden evenals de nutleidingen die aangelegd worden tegen de zuidzijde van de te bewaren kloostergebouwen omvatten samen minimum 34 m² (*Afb. 35: blauw gemarkeerd*). De exacte omvang van de overige nutsleidingen is nog onbekend.

Lokale verhardingen en de tuinaanleg zal enkel binnen de recentste lagen gebeuren en zal geen verstoring veroorzaken in een archeologisch niveau. Voor het uitgraven van de magnolia worden wel diepere bodemingrepen ingepland tot op ca. 1 à 1,5 m onder het maaiveld over een oppervlakte van ca. 6,5 m². De inplanting van de boom zal echter gebeuren ter hoogte van een uit te breken kelder van min. 2 m diepte en zal geen verstoring

[25] Zie De Langhe & Wesemael (2021): 64-75.

veroorzaken. Voor de nieuwe hoogstammige bomen worden plantputten gegraven van maximaal 80 cm diep, elk over een oppervlakte van ca. 4 m² (*Afb. 35: rode vierkanten aan de zuidzijde*).
Zowel de nutsleidingen als het uitgraven van de magnolia en aanplanting van zullen lokaal het eerste en mogelijk ook het twee archeologische niveau verstoren. De werken zijn echter dermate kleinschalig dat de impact ervan als zeer beperkt wordt beschouwd. Bovendien bevinden de meerderheid van de nutsleidingen zich ter hoogte van de toekomstige woonblokken en zullen de nieuwe hoogstammige bomen aangelegd worden in de voormalige kloostertuinzone waar weinig archeologische restanten verwacht worden.

→ *Afb. 34: Sporenplan geprojecteerd op het ontwerpplan. De constructiesporen zijn in het grijs ingekleurd.*

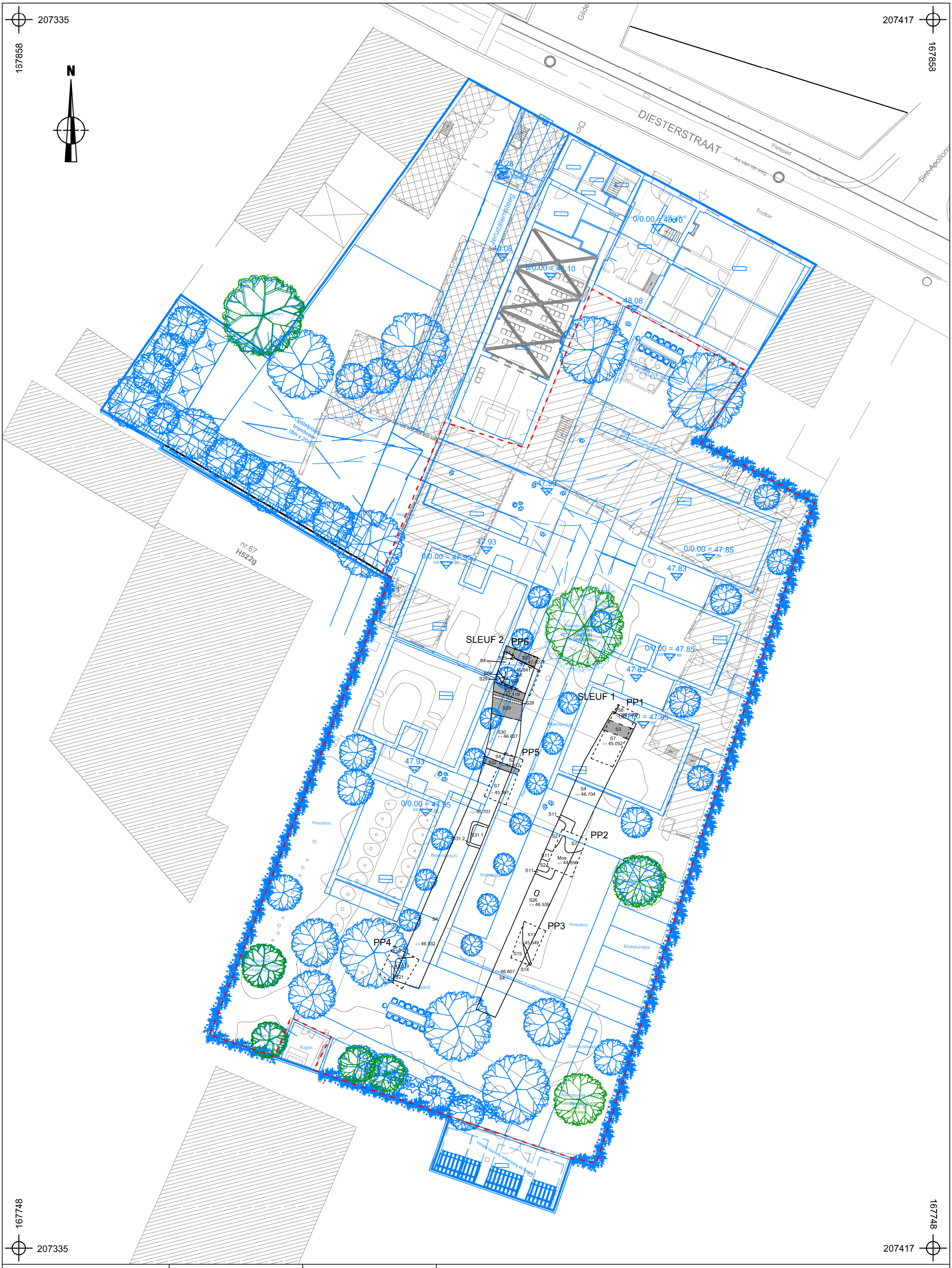

2021I41 ST-21-CL	Onderwerp	Datum	Legende		
	Overzichtsplan op ontworpen toestand	Juni 2022	Projectgebied		Constructieresten kloostervleugel eind 18de eeuw
Sint-Truiden - Clarissenklooster	Schaal 1 : 300	0 — 15 m	Spoorcontouren	-:- 47.508	Absolute hoogte (in m TAW)
			S1 Spoornummer		Ontwerp

ARON bvba
Archeologisch Projectbureau

→ Afb. 35: Ontwerp nieuwe toestand met aanduiding van de verschillende verstoringsniveaus (rood: verstoring eerste archeologische niveau; blauw: verstoring eerste en tweede archeologische niveau; groen: verstoring eerste tot derde archeologische niveau) en de uit te breken kelders met een verstoring van het derde archeologische niveau (geel).

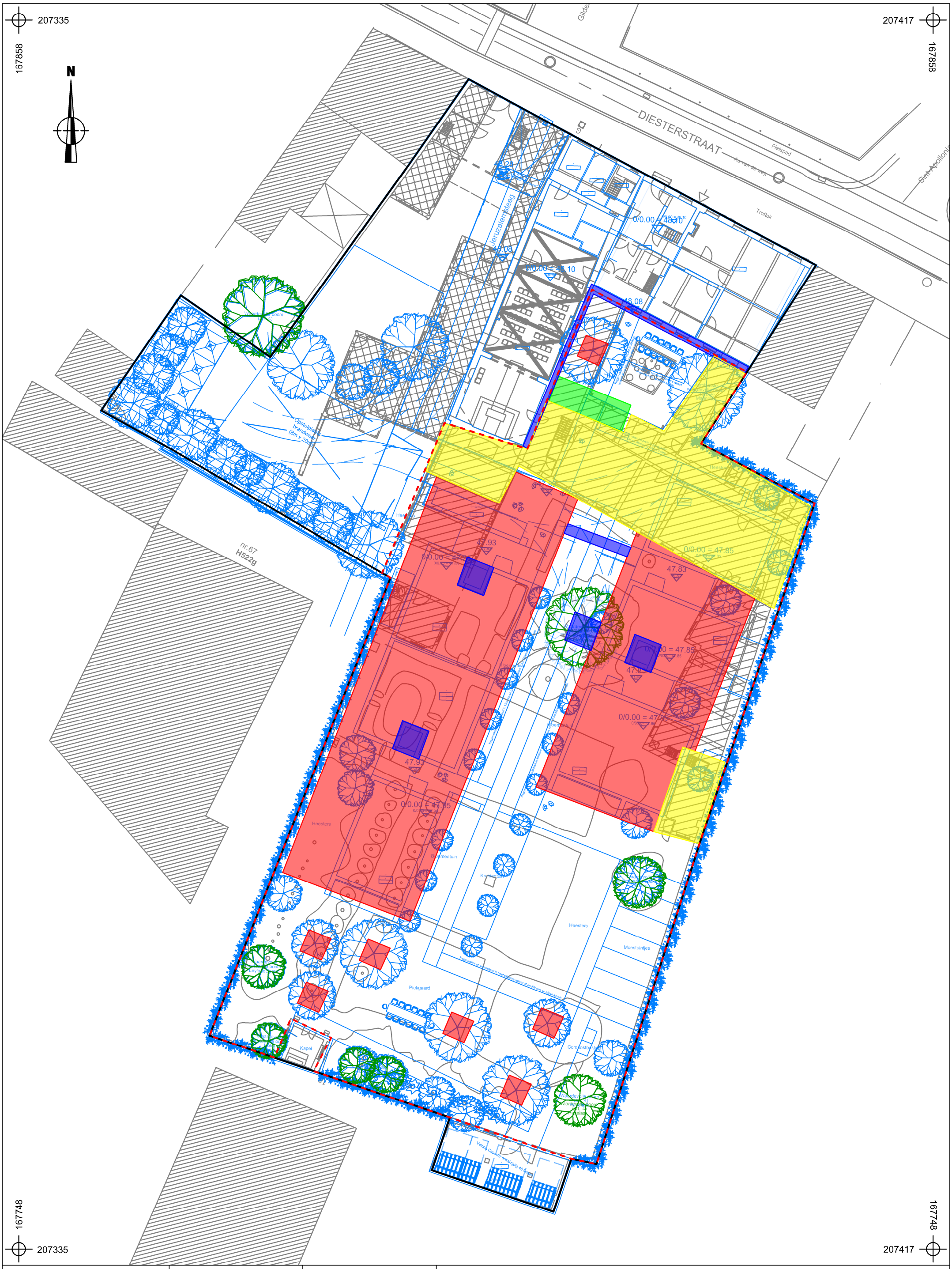

2021I41 ST-21-CL	Onderwerp	Datum	Legende		
	Impact bodemingrepen op ontworpen toestand	Juni 2022	Projectgebied	Contour PP- en PS onderzoek	verstoring 1e-3de archeologische niveau
Sint-Truiden - Clarissenklooster	Schaal 1 : 300 (0 – 15 m)		Ontwerp	verstoring tot 1e archeologische niveau	Contour af te breken kelders, verstoring 3de archeologische niveau
			Bomen te behouden	verstoring 1e en 2de archeologische niveau	

ARON bvba Archeologisch Projectbureau

3.4 Afweging noodzaak vervolgonderzoek

Voor de afweging van de noodzaak voor verder onderzoek maken we gebruik van volgende beslissingsboom (*Afb. 36*).

Het uitgevoerde onderzoek heeft de aanwezigheid van een site aangetoond.

Er is voldoende info over het kennispotentieel. Tevens kan verder onderzoek leiden tot kennisvermeerdering.

Slechts voor een zeer beperk deel van het onderzoeksgebied kan een behoud *in situ* gerealiseerd worden. Verder onderzoek in de vorm van een archeologische opgraving is bijgevolg noodzakelijk.

Er is voldoende info beschikbaar om de aanpak van deze opgraving te bepalen. We verwijzen hiervoor naar Deel 2 van deze nota.

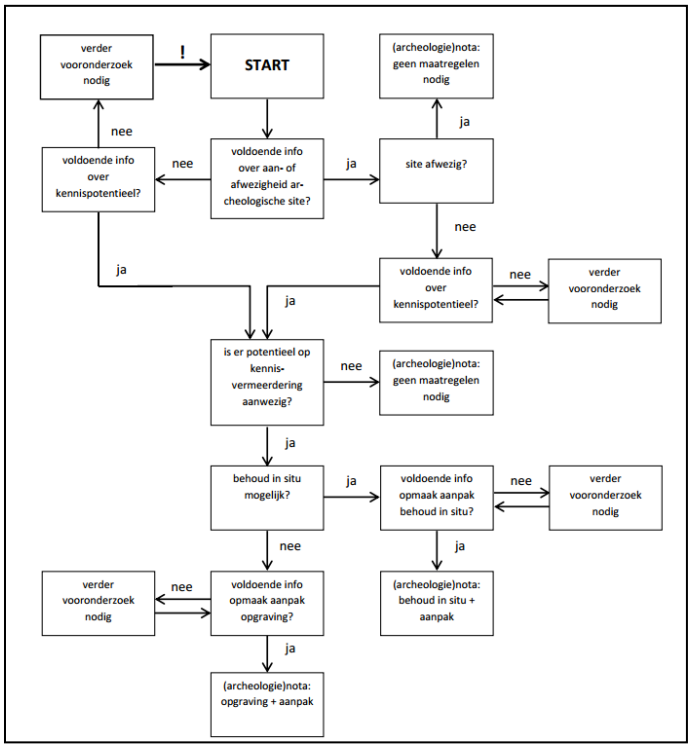

Afb. 36: Beslissingsboom bij de afweging voor de noodzaak van verder vooronderzoek en/of een opgraving (Bron: OE, CGP 4.0, p. 32).

SAMENVATTING

Voorliggende nota behandelt de resultaten van het uitgesteld archeologisch vooronderzoek dat uitgevoerd werd naar aanleiding van een omgevingsvergunning voor een geplande ontwikkeling ter hoogte van de Diesterstraat 66 te Sint-Truiden (Limburg) in het kader van de verbouwing van het Clarissenklooster.

Het proefputten- en proefsleuvenonderzoek (2021I44) geeft aan dat de natuurlijke ondergrond bestaat uit quartaire brabantleem waarvan de bovenzijde afgetopt is. Vervolgens werd het terrein doorheen de tijd d.m.v. meerdere dikke grondpakketten opgehoogd.

In en onder deze pakketten werden sporen uit de late middeleeuwen en de moderne tijd aangetroffen. Er zijn ook nog oudere sporen aanwezig die niet onderzocht konden worden. Deze sporen zouden - naar analogie met de sporen op het naastgelegen perceel - mogelijks in de volle middeleeuwen kunnen thuishoren.

De sporen komen voor op vier archeologische niveaus. Een eerste archeologisch niveau bevindt zich op 90 à 110 cm onder het huidige maaiveld, in de top van ophogingspakket S4. Dit niveau is – op basis van een vondst industrieel witbakkend aardewerk – ten vroegste in de tweede helft van de 18de eeuw te dateren. Het niveau bevatte constructieresten van een oudere kloostervleugel die afgebeeld wordt op de Ferrariskaart uit 1771-1778 maar die niet meer weergegeven wordt op het primitief kadaster uit 1840. Ten zuiden van de gebouwresten komen verspreid over het terrein kuilen voor waarvan verschillende erg puinrijk zijn.

Een tweede archeologisch niveau bevindt zich op ca. 150 m onder het huidige maaiveld, in de top van laag S6. Dit pakket kan als postmiddeleeuws gedateerd worden en bevatte enkel puinrijke kuilen.

Een derde archeologisch niveau bevindt zich op ca. 220 cm onder het huidige maaiveld, in de top van laag S7. Vermoedelijk kan dit niveau als laatmiddeleeuws gedateerd worden. Deze laag werd enkel in een proefput aangesneden en bevatte geen sporen.

Het laatste archeologische niveau, de moederbodem met daarin de oudste sporen, bevindt zich tussen 250 cm en 320 cm onder het huidige maaiveld.

Hoewel de beschreven lagen en sporen over het gehele onderzoeksgebied voorkomen, concentreren de gebouwresten zich duidelijk in het noordelijke deel van het onderzoeksgebied, waar volgens de Ferrariskaart de oudere kloostervleugel gelegen was. Het zuidelijke deel is daarentegen eeuwenlang als in gebruik geweest als kloostertuin. Dit verklaart het beperkt aantal sporen evenals hun aard (met name kuilen) die hier werden aangetroffen.

De impact van de geplande werken is erg divers, zowel in omvang als in diepte, waardoor slechts een deel *in situ* bewaard kan blijven. Verder onderzoek is bijgevolg noodzakelijk.

BIBLIOGRAFIE

ARCHIEF VAN HET KADASTER LIMBURG TE HASSELT, *Kadastrale legger Sint-Truiden.*

ARCHIEF VAN HET SEPULCRIENENKLOOSTER VAN BILZEN, (vandaag bewaard in het KADOC) *"Jeruzalem" Sint-Truiden, Necrologium.*

A-TRACT ARCHITECTURE (2020), *Toelichting en Motivatie Project Clarissen Sint-Truiden*, Hasselt.

C & C FEXER (2020), *Beheersplan Klooster van de zusters van het Heilig Graf van Jeruzalem – huidig Clarissenklooster*, Borgerhout.

CHARLES J.L.. (1965) *La ville de Saint-Trond au Moyen Age. Des origines à la fin du XIVe siècle*, Luik.

CGP: Code van goede praktijk voor de uitvoering van en rapportering over archeologisch vooronderzoek en archeologische opgravingen en het gebruik van metaaldetectoren, versie 4.0.

DE CLERCQ W., BASTIAENS W., DEFORCE K., DESENDER K., ERVYNCK A., GELORINI V., HANECA K., LANGOHR R. EN VAN PETEGEM A. (2001) Waarderend en preventief archeologisch onderzoek op de Axxes-locatie te Merelbeke (prov. Oost-Vlaanderen): een grafheuvel uit de Bronstijd en een nederzetting uit de Romeinse periode, *Archeologie in Vlaanderen* VIII, 123 – 164.

DE GEYTER G. (2001) *Kaartblad 33: Sint-Truiden. Toelichting bij de geologische Kaart van België,* Brussel.

DEEBEN J. & RENSINK E. (2005), Het Laat-Paleolithicum in Zuid-Nederland, In: Deeben et al. (eds.), De Steentijd van Nederland, *Archeologie* 11/12, 171-199.

DEKANALE ARCHIEFBEWAARPLAATS SINT-TRUIDEN, *Kerkarchief Hieruzalem.*.

DE WINTER N. (2010) *Archeologische evaluatie en waardering van de abdijsite van Sint-Truiden (Prov. Limburg). Onderzoek uitgevoerd in opdracht van de Vlaamse Overheid, Ruimte en Erfgoed*, Sint-Truiden.

DRIESEN P., STEEGMANS J., SENICA K. & LAUWERS B. (2009) Archeologische opgraving in de kelders onder de hal van het stadhuis van Sint-Truiden. Onderzoek uitgevoerd in opdracht van de Stad Sint-Truiden *(ARON-Rapport* 84*)*, Sint-Truiden.

GOOSENS E. (2007), *Toelichting bij de Quartairgeologische Kaart, Kaartblad* 33: Sint-Truiden, Leuven.

HANECA, K., DEBRUYNE S., VANHOUTTE S. EN ERVYNCK A. (2016) Archeologisch vooronderzoek met proefsleuven. Op zoek naar een optimale strategie. (*Onderzoeksrapport* 48, OE), Brussel.

MORIAUX, JAN (2001), *Zusters Clarissen – Honderdvijftig jaar in Sint-Truiden* – 1851 – 2001, Sint-Truiden.

REGIONAAL HISTORISCH CENTRUM LIMBURG, FRANS ARCHIEF, *Verkoopsaffiche* nr. 86, artikel 14, met beschrijving van het Jeruzalemklooster en aanhorigheden van 25 april 1809.

REYGEL P., VAN DE STAEY I., DE WINTER N. & DRIESEN P. (2012) Opgraving aan de Clement Cartuyvelstraat te Sint-Truiden. Onderzoek uitgevoerd in opdracht van het OCMW Sint-Truiden *(ARON-Rapport* 110), Sint-Truiden.

REYGEL P. & VANAENRODE W. (2021) Nota Sint-Truiden, Diesterstraat 68. Geplande ontwikkeling in het kader van de verbouwing van het Clarissenklosster *(ARON-Rapport* 986), Tongeren. https://loket.onroerenderfgoed.be/archeologie/notas/notas/17967.

RIJKSARCHIEF HASSELT, *Klooster van Jeruzalem Sint-Truiden.*

STRAVEN, F. (1904) Les chanoinesses de Saint-Sepulcre, in : *Bulletin scientifique et littéraire de Hasselt*, XXXVIII.

VAN DE STAEY I. & DRIESEN P. (2020*) Archeologienota Broederssite Sint-Truiden. Herontwikkeling site (ARON-Rapport* 854), Tongeren.

VAN RANST E. EN SYS C. (2000) *Eenduidige legende voor de digitale bodemkaart van Vlaanderen*, Gent.

VERHOEVEN M., ELLENKAMP G.R. & KEIJERS D.M.G. (2010) Een archeologische verwachtings -en beleidsadvieskaart voor de gemeente Echt-Susteren. Deelrapport II: Landschap en archeologie, *RAAP-rapport* 1951, 87 en 101.

ZUSTER M. HERESWITHA (1941), *De vrouwenkloosters van het Heilig Graf in het Prinsbisdom Luik vanaf hun ontstaan tot aan de Fransche Revolutie* 1480 – 1798, Antwerpen.

Websites:

cartoweb.be

dov.vlaanderen.be

klip.vlaanderen.be

http://cai.onroerenderfgoed.be

http://codex.vlaanderen.be/Zoeken/Document.aspx?DID=1024695&param=inhoud&ref=search

http://codex.vlaanderen.be/Zoeken/Document.aspx?DID=1023317&param=inhoud&ref=search

https://geo.onroerenderfgoed.be/

https://inventaris.onroerenderfgoed.be/aanduidingsobjecten/11920

https://inventaris.onroerenderfgoed.be/aanduidingsobjecten/18494

https://inventaris.onroerenderfgoed.be/aanduidingsobjecten/15037

https://inventaris.onroerenderfgoed.be/erfgoedobjecten/140054

https://inventaris.onroerenderfgoed.be/aanduidingsobjecten/17109

https://inventaris.onroerenderfgoed.be/aanduidingsobjecten/20530

https://inventaris.onroerenderfgoed.be/aanduidingsobjecten/15693

https://inventaris.onroerenderfgoed.be/aanduidingsobjecten/20964

https://inventaris.onroerenderfgoed.be/themas/4672

https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten

https://inventaris.onroerenderfgoed.be/thesaurus

https://www.onroerenderfgoed.be/assets/files/content/downloads/140915_LV_RWO_Brochure_regelgeving.pdf

https://www.onroerenderfgoed.be/assets/files/content/images/Code_van_Goede_Praktijk.pdf

https://www.onroerenderfgoed.be/assets/files/projects/downloads/Begrippenlijst_feb2013.pdf

https://www.onroerenderfgoed.be/assets/files/news/downloads/stroomschema_stedenbouwkundig-verkaveling_v7.pdf

rhcl.nl

www.cartesius.be

www.geopunt.be

www.ngi.be

www.onroerenderfgoed.be/assets/files/content/downloads/140915_LV_RWO_Brochure_regelgeving.pdf

Neremweg 110 · B-3700 Tongeren • T +32(0) 12 22 52 50 • F +32(0) 12 77 00 34 • info@aron-online.be • www.aron-online.be